

Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej na lata 2015 – 2020 – wspólna wizja pozytywnych zmian

Spis treści

Wprowadzenie	4
Wstęp.....	6
Część I	9
KONTEKSTY ROZWOJU LUBUSKIEJ EKONOMII SPOŁECZNEJ	9
EUROPEJSKI I KRAJOWY KONTEKST ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ – CEZARY MIŻEJEWSKI	9
REGIONALNY KONTEKST ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ	11
LOKALNE KONTEKSTY ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ – PAWEŁ URBANOWICZ.....	15
INSTYTUCJONALNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ W LUBUSKIM.....	17
STAN EKONOMII SPOŁECZNEJ I INFRASTRUKTURA WSPARCIA.....	20
WYBRANE ŹRÓDŁA WSPARCIA DLA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH I PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ	23
Część II	26
LUBUSKI PROGRAM ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ.....	26
CELE LUBUSKIEGO PROGRAMU ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ	26
PRIORYTETY I DZIAŁANIA W LUBUSKIM PROGRAMIE ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ	30
MONITORING LUBUSKIEGO PROGRAMU ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ	55
Załączniki	57
ZAŁĄCZNIK NR 1 WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA REZULTATÓW NA POZIOMIE DZIAŁAŃ	57
ZAŁĄCZNIK NR 2 WYKAZ KODÓW CPV	64
ZAŁĄCZNIK NR 3 ZESTAWIENIE KOMPETENCJI PODMIOTÓW	65
ZAŁĄCZNIK NR 4 SPIS WYKRESÓW, MAP, TABEL I SCHEMATÓW	67
ZAŁĄCZNIK NR 5 CENTRA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM	68
ZAŁĄCZNIK NR 6 KLUBY INTEGRACJI SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM	69
ZAŁĄCZNIK NR 7 WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM	70
ZAŁĄCZNIK NR 8 SPÓŁDZIELNIE SOCJALNE W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM.....	72

Wykaz ważniejszych skrótów użytych w dokumencie:

BGK – Bank Gospodarstwa Krajowego
CIS – centrum integracji społecznej
EFS – Europejski Fundusz Społeczny
ES – ekonomia społeczna
JST – jednostki samorządu terytorialnego
KIS – klub integracji społecznej
LGD – Lokalna Grupa Działania
KPRES – Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
LPRES – Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej
LUW – Lubuski Urząd Wojewódzki
MIR – Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
MPiPS – Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
NGO – organizacje pozarządowe
OHP – Ochotniczy Hufiec Pracy
OPS – ośrodek pomocy społecznej (GOPS – gminny..., MOPS – miejski...)
OWES – ośrodek wsparcia ekonomii społecznej
PES – podmioty ekonomii społecznej
FP – fundusz pracy
PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PO FIO – Program Operacyjny Fundusz Inicjatyw Obywatelskich
PO KL – Program Operacyjny Kapitał Ludzki
PS – przedsiębiorczość społeczna/przedsiębiorstwo społeczne
PUP – powiatowy urząd pracy
RKRES – Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej
RPO – Regionalny Program Operacyjny
ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze
UMWL – Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
WUP – Wojewódzki Urząd Pracy

Wprowadzenie

W kontekście współczesnych przemian społeczno-gospodarczych i pogłębiającego się rozwarstwienia społecznego, szczególnego znaczenia nabierają działania sprzyjające inkluzji społecznej, ze szczególnym naciskiem na metody aktywnej integracji.

Podmioty ekonomii społecznej, wykorzystujące działalność ekonomiczną dla realizacji celów społecznych, mają potencjał do odegrania istotnej roli w tym procesie, udowadniając przy tym, że budowanie prężnej i dynamicznie rozwijającej się gospodarki, sprzyjającej jednocześnie włączeniu społecznemu jest zadaniem wykonalnym, co więcej – ekonomicznie uzasadnionym. Instytucjonalne wsparcie podmiotów ekonomii społecznej staje się zatem kluczowym aspektem budowy i wspierania społeczeństwa obywatelskiego oraz społecznej gospodarki rynkowej, opartej na zasadach sprawiedliwości społecznej.

Wyrazem uznania dla potencjału sektora ekonomii społecznej jest przyjęcie przez Radę Ministrów w sierpniu 2014 r. Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES), w którym określono kluczowe kierunki interwencji publicznej, mające tworzyć jak najlepsze warunki dla rozwoju sektora ekonomii społecznej w Polsce, włączając tym samym ekonomię społeczną do głównego nurtu polityk publicznych. KPRES powstawał w duchu partnerstwa i dialogu z interesariuszami. Co ważne, zasady te znalazły odzwierciedlenie w jego treści, dokument kładzie bowiem nacisk na decentralizację w zakresie realizacji działań, silnie angażując także instytucje regionalne i lokalne. Formuła ta pozwoli w jak najwyższym stopniu dopasować systemy wsparcia do specyficznych potrzeb lokalnych i elastycznie reagować na pojawiające się wyzwania.

Abstrahując od ram programowych czy prawnych, określanych na poziomie kraju, dzięki czemu możliwe jest zapewnienie spójności działań, ekonomia społeczna jest obszarem, który w pełni realizuje się dopiero w środowisku lokalnym, odpowiadając na jego potrzeby i dzięki wykorzystaniu lokalnych zasobów. Oddolny charakter inicjatyw koresponduje z potrzebą koordynacji działań w obszarze ekonomii społecznej na poziomie regionu. Planowanie interwencji musi zakładać zaangażowanie samorządu lokalnego, jak i wszystkich interesariuszy, budujących lokalną wspólnotę. Jest to szansa na tworzenie polityk publicznych nie tylko w sposób demokratyczny, deliberatywny, ale także zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

Wdrożeniem tej koncepcji jest m.in. Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, stanowiący operacjonalizację zapisów KPRES. Program opiera się o kompleksową diagnozę sytuacji sektora ekonomii społecznej w regionie, prezentując wizję, cele oraz wymierne rezultaty zaplanowanych działań.

Szczególnie istotnym wyzwaniem na poziomie regionalnym będzie wspieranie aktywizacji zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także stworzenie infrastruktury wsparcia dla ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych, a dokładniej – zapewnienie dostępu do usług animacyjnych, inkubacyjnych oraz ukierunkowanych na wsparcie istniejących przedsiębiorstw społecznych. Inicjowany właśnie system akredytacji oraz standardów działania instytucji wsparcia ekonomii społecznej (AKSES) służyć będzie zapewnieniu wysokiej jakości oraz porównywalnego poziomu i zakresu usług świadczonych na rzecz podmiotów ekonomii społecznej na terenie całego kraju.

Wyrażam przekonanie, że wizja przyszłości sektora ekonomii społecznej w województwie lubuskim, która inspirowała twórców niniejszego dokumentu, stanie się rzeczywistością, tworząc silną podstawę dla funkcjonowania i rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie.

Krzysztof Więckiewicz

**Dyrektor Departamentu Pożytku Publicznego
Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej**

Wstęp

Oddany w ręce Czytelników Program jest dokumentem urzędowym, ale jednocześnie jest on uporządkowanym i dokładnie przedyskutowanym zapisem wspólnej wizji pozytywnych zmian. Narzędziem tych zmian ma być ekonomia społeczna. Na potrzeby Programu przyjmujemy szeroką jej definicję zamieszczoną w Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej: *„Ekonomia społeczna to sfera aktywności obywatelskiej, która poprzez działalność ekonomiczną i działalność pożytku publicznego służy: integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych marginalizacją społeczną, tworzeniu miejsc pracy, świadczeniu usług społecznych użyteczności publicznej oraz rozwojowi lokalnemu”*.

W obszarze ekonomii społecznej działają podmioty należące do czterech podstawowych kategorii:

- **przedsiębiorstwa społeczne** (są to podmioty prowadzące działalność gospodarczą, zarządzane na zasadach demokratycznych, których celem jest integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, nie rozdzielające zysku ani nadwyżki bilansowej pomiędzy udziałowców),
- **podmioty reintegracyjne** (np. Zakłady Aktywności Zawodowej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Centra Integracji Społecznej),
- **podmioty działające w sferze pożytku publicznego** (prowadzące działalność ekonomiczną i zatrudniające pracowników, choć nie opierają swojej działalności o ryzyko ekonomiczne),
- **podmioty sfery gospodarczej** (utworzone w związku z realizacją celu społecznego lub dla których cel społeczny jest racją bytu działalności komercyjnej)¹.

Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej (w skrócie LPRES) na lata 2015-2020 jest programem wojewódzkim w zakresie rozwoju ekonomii społecznej. Celem rozpoczęcia aktualizacji Programu w roku 2014 było dostosowanie go do zmieniającej się sytuacji Regionu, nowej perspektywy finansowej UE oraz przyjętego w 2014 r. Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej. W Programie sformułowano cele niezbędne dla rozwoju ekonomii społecznej w województwie lubuskim. Wskazano sposoby ich realizacji, planowane wskaźniki i rezultaty, których osiągnięcie jest kluczowe dla rozwoju ekonomii społecznej w województwie.

Głównym celem Programu jest wzrost znaczenia ekonomii społecznej dla rozwoju społeczno – gospodarczego województwa lubuskiego. Jego autorzy mają wspólną wizję Regionu,

---

¹ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa 2014, s. 14.

w którym, dzięki harmonijnej współpracy między jednostkami samorządu, biznesu i sektora obywatelskiego, w sposób istotny zwiększą się możliwości zatrudnienia i aktywizacji społecznej dla osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem. Wizja ta jest znacznie szersza, bo obejmuje również oczekiwane zmiany w funkcjonowaniu społeczności lokalnych. Marzeniem autorów są silnie powiązane społeczności, które są w stanie skutecznie rozwiązywać trapiące je problemy. Będzie to możliwe, między innymi, dzięki tworzeniu nowych i wzmocnieniu istniejących podmiotów ekonomii społecznej oraz rozwijaniu dla nich odpowiedniego systemu wsparcia.

Aktualizacja Programu przebiegała w kilku etapach. Pierwszym etapem była praca ekspertów w grupach. Dzielili się oni swoim doświadczeniem i proponowali zmiany w działaniach zawartych w Programie. Prace były prowadzone pod opieką krajowego eksperta w zakresie ekonomii społecznej, Cezarego Miżejewskiego. Następnie Program z proponowanymi zmianami został poddany konsultacjom społecznym. Ostatnim etapem było przyjęcie Programu przez Zarząd Województwa Lubuskiego.

Lubuski Program Rozwoju Ekonomii Społecznej jest więc wspólnym dziełem szeroko rozumianego środowiska osób, instytucji i organizacji zainteresowanych jej rozwojem. Taki sposób tworzenia Programu wynikał z przyjęcia kilku założeń. Po pierwsze, chodziło o to, by osoby z odpowiednim doświadczeniem i kompetencjami miały wpływ na ostateczny kształt Programu. Po drugie, liczone na efekt synergii, czyli wzajemne inspirowanie się przez uczestników warsztatów i doskonalenie proponowanych rozwiązań. Dyskusje – ze względu na różnice doświadczeń i punktów widzenia - nie zawsze były łatwe, ale dzięki dobrej atmosferze stworzonej przez organizatorów spotkań, udało się wypracować spójną wizję zmian. Po trzecie, za bardzo ważny warunek powodzenia Programu uznano identyfikowanie się z jego celami szerokiego grona przedsiębiorców społecznych, społeczników i pracowników instytucji publicznych. Proces opracowania Programu był więc cennym doświadczeniem nie tylko z punktu widzenia jego treści, ale także ze względu na nawiązane przez współautorów kontakty, które już zaowocowały w postaci ciekawych inicjatyw. Można oczekiwać, że więzi, które zrodziły się podczas przygotowywania Programu okażą się trwałe i cenne z punktu widzenia rozwoju ekonomii społecznej w Regionie.

Specyfika polskiej ekonomii społecznej, a szczególnie województwa lubuskiego, każe zwrócić szczególną uwagę na organizacje pozarządowe jako nie tylko szeroką paletę podmiotów ekonomii społecznej, ale także jako na potencjał (szanse na ekonomizację) powstawania przedsiębiorstw społecznych sensu stricto. Program jest więc nie tylko wizją rozwoju ekonomii społecznej, ale także elementem systemowej współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi (jako ważnymi – zgodnie z filozofią Funduszy Europejskich – partnerami społecznymi) a administracją w programowaniu, wdrażaniu, monitorowaniu i ocenie wdrażania funduszy strukturalnych. To doświadczenia poprzedniego

okresu programowania – koncepcja Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej, Model Współpracy administracji z organizacjami pozarządowymi – są podstawą założeń tego Programu.

Program powstał w wyniku długiego procesu. Oparty z jednej strony na elementach współdecydowania (powołanie w ramach Projektu Szkoła Dialogu – perspektywą skutecznej współpracy Prekomitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej), a także konsultowania samego dokumentu. Konsultacje zorganizowano w formie:

- konsultacji społecznych Programu. Program został wywieszony na stronie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w terminie 4 marca 2015 r. wraz z formularzem konsultacyjnym.
- spotkań konsultacyjnych.

Zaktualizowany Program stanowi szansę, ale nie gwarantuje powodzenia działań na rzecz ekonomii społecznej. Sukces zależy od wielu czynników. Wprowadzanie go w życie w dużym stopniu zależy od determinacji władz województwa, przedstawicieli różnorodnych instytucji publicznych i organizacji obywatelskich. Wiele zależy też od umiejętności partnerskiej współpracy między wymienionymi podmiotami. Biorąc pod uwagę ważne cele społeczne, którym ma służyć, można liczyć na to, że zostanie on skutecznie wykorzystany i przyczyni się w do poprawy jakości życia mieszkańców województwa. Biorąc pod uwagę, że Program jest wspólną, szeroko konsultowaną wizją pozytywnych zmian w Regionie, można wyrazić optymizm w sprawie jego udanej realizacji. Życzymy więc powodzenia wszystkim, którzy troszczą się o solidarność i spójność społeczną, a przede wszystkim osobom, które są głównymi adresatami planowanych działań.

Redaktorzy

Część I

KONTEKSTY ROZWOJU LUBUSKIEJ EKONOMII SPOŁECZNEJ

W pierwszej części dokumentu przedstawiono zróżnicowane konteksty rozwoju lubuskiej ekonomii społecznej – od europejskiego i krajowego, poprzez regionalny, do kontekstu lokalnego. Chodzi tutaj o wskazanie różnorodnych okoliczności, które musiały być uwzględnione w procesie tworzenia Programu oraz o możliwie szerokie uzasadnienie proponowanych tutaj rozwiązań. Program jest przede wszystkim odpowiedzią na współczesne wyzwania społeczno – ekonomiczne, ale także próbą wprowadzenia w Regionie nowych sposobów rozwiązywania problemów społecznych.

EUROPEJSKI I KRAJOWY KONTEKST ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ – CEZARY MIŹEJEWSKI

W procesie tworzenia Programu istotnym punktem odniesienia były wymogi i propozycje zawarte w dokumentach unijnych i krajowych. Tworząc Program, brano przede wszystkim pod uwagę treść Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej (KPRES) przyjętego przez Radę Ministrów 12 sierpnia 2014 roku.

Program ten stanowi z jednej strony operacjonalizację krajowej polityki rozwoju ekonomii społecznej zawartej w Strategii Rozwoju Kraju, Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Strategii Rozwoju Kapitału Społecznej czy wreszcie Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego. Z drugiej zaś stanowi on warunek ex-ante, czyli warunek wstępny uczestniczenia w perspektywie finansowania ze środków europejskich w okresie 2014-2020. W przyjętej przez Radę Ministrów i Komisję Europejską umowie partnerstwa wskazano wyraźnie, iż działania realizowane w obszarze ekonomii społecznej muszą być zgodne z tym programem rozwoju. Zapewniono bowiem pełną zgodność programu z zapisami strategii Europa 2020, która wskazuje problem włączenia społecznego i przeciwdziałania ubóstwu jako jeden z pięciu podstawowych celów nowej strategii.

Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej wyraźnie wskazuje trzy konteksty rozwojowe ekonomii społecznej w najbliższych siedmiu latach:

Pierwszy kontekst, **to rola ekonomii społecznej w tworzeniu miejsc pracy oraz reintegracji zawodowej i społecznej**. Ta funkcja ekonomii społecznej była najbardziej obecna w dotychczasowej polityce, choć skierowana była przede wszystkim do klientów pomocy społecznej. Obecnie program proponuje jej znaczne poszerzenie z uwagi na zredefiniowanie pojęcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Do klientów pomocy społecznej kierowane będą ścieżki rozwojowe z projektów pomocy

społecznej, Programu Aktywizacja i Integracja, udziału Centrów Integracji Społecznej (CIS) i Klubów Integracji Społecznej (KIS) oraz działania tworzące miejsca pracy po procesie reintegracyjnym. Jednak program wskazuje też inne grupy zagrożone wykluczeniem społecznym w szczególności młodzież kończąca edukację jak i osoby w wieku 50+. Te grupy wymagają innego podejścia i innej strategii w tworzeniu nowych miejsc pracy. Warto jednak zwrócić na to rozszerzenie zakresu działań.

Drugi kontekst, to **rola ekonomii społecznej w rozwoju usług społecznych użyteczności publicznej**. Obecne działania programowe, organizacyjne i finansowe Polski nastawione są na istotny rozwój usług związany z wyzwaniem demograficznymi i zdrowotnymi. Dlatego też połączone zostaną oczekiwania obywateli oraz tendencje europejskie na rzecz rozwoju usług społecznych w interesie ogólnym. Nie jest bowiem obojętne jakiego rodzaju miejsca pracy będą wspierane w pierwszej kolejności. Muszą one odpowiadać na potrzeby i wyzwania najważniejszych kwestii społecznych. Dlatego też nie ulega wątpliwości, że niezbędne jest tworzenie miejsc pracy w ekonomii społecznej realizujących usługi wobec dzieci (żłobki, przedszkola), usługi dla osób zależnych (dzieci, niepełnosprawni, osoby starsze) w tym usługi asystenckie, opiekuńcze. Ponadto niezbędne jest rozbudowanie całego bloku wsparcia rodzin wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej. Usługi to oczywiście nie tylko działania osobowe, lecz również infrastrukturalne w obszarach mieszkalnictwa chronionego, placówek dziennych, dziennych domów opieki. Ale usługi nie muszą obejmować wyłącznie kwestii ogólnokrajowych. Na poziomie regionalnym można zdefiniować swoje potrzeby i oczekiwania związane z rozwojem regionalnym, takim jak turystyka społeczna w lubuskim.

Trzeci kontekst, to **rola ekonomii społecznej w rozwoju lokalnym**. Ten aspekt jest niezwykle mocno eksponowany w wielu działaniach. Ekonomia społeczna stanowi rozwój odpowiedzialności za wspólnotę samorządową w wymiarze społecznym i ekonomicznym. Ekonomia społeczna tworzy miejsca pracy i zatrudniając osoby ze społeczności lokalnej, realizuje usługi, które tej społeczności są potrzebne i wreszcie uczestniczy - a raczej może uczestniczyć - w kreowaniu lokalnej polityki usług społecznych. Wszystko to stanowi o sile podmiotów ekonomii społecznej, różniąc się tym od pozostałych przedsiębiorców, że stanowią świadomy podmiot lokalnej polityki społecznej. Ten aspekt częstokroć zapomniany stanowi o sile ekonomii społecznej.

W dyskusji europejskiej silne społecznie i ekonomicznie wspólnoty samorządowe stanowią jedną z odpowiedzi na negatywne skutki procesu globalizacji.

To we wspólnotach samorządowych i ich inicjatywie istnieje potencjał, który może zapobiec masowym migracjom, zwłaszcza ludzi młodych. To we wspólnotach samorządowych może istnieć potencjał rozwoju rodzin, które potrzebują pracy, mieszkań i usług społecznych umożliwiających aktywność zawodową. To wspólnoty samorządowe mogą zapobiec wielu negatywnym zjawiskom społecznym

i jest to możliwe jedynie przy pełnym partnerstwie publiczno-społecznym, które stanowi oś Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej.

Aby wykorzystać możliwości rozwoju ekonomii społecznej przewidziane impulsem europejskim jak i działaniami polskiej polityki publicznej niezbędne jest spełnienie trzech warunków. Warunek pierwszy, to **włączenie polityki rozwoju ekonomii społecznej w regionalne i lokalne polityki publiczne**. Bez uznania, iż ekonomia społeczna stanowi jeden z instrumentów rozwojowych, nie jest możliwe wykonanie zobowiązań europejskich. Niezwykle ważne jest m.in. stworzenie jasnej i klarownej koordynacji działań na poziomie regionalnym, z udziałem zarówno administracji jak i sektora ekonomii społecznej.

Warunek drugi, to **otwarcie samorządów lokalnych na partnerstwo**, które powinny traktować podmioty ekonomii społecznej jako ważnego partnera i współrealizatora zadań publicznych. Współpraca samorządów i ekonomii społecznej, to nadal niewykorzystany potencjał, umożliwiający nie tylko rozwój społeczny i ekonomiczny ale również racjonalizację wydatków publicznych.

Warunek trzeci, to **postawienie na edukację**. Rozwój lokalny, partnerstwo publiczno-społeczne i rozwój ekonomii społecznej nie będą możliwe bez szerokiej edukacji dzieci i młodzieży. Od szkół zaczyna się rozumienie wspólnot samorządowych i rozwoju lokalnego. Dzisiejsze działania zapewnią efekty w następnych latach, bowiem dzisiejsi uczniowie to przyszli samorządowcy, przedsiębiorcy i działacze społeczni. Nie należy jednakże zaniedbywać tworzenia sieci i edukowania liderów lokalnych bowiem oni tworzą dzisiejszą rzeczywistość, budując podwaliny rozwojowe 2020 roku.

Wszystkie działania przewidziane Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej znalazły swoje miejsce w lubuskim Programie. Stanowiąc część większej całości, znaleźliśmy wszystkie punkty spójne z działaniami krajowymi nie rezygnując jednak z regionalnej specyfiki działań.

Tekst: Cezary Miżejewski*

*Cezary Miżejewski – Ekspert w zakresie ekonomii społecznej, Prezes Ogólnopolskiego Związku Rewizyjnego Spółdzielni Socjalnych

REGIONALNY KONTEKST ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ

Charakteryzując regionalny kontekst rozwoju ekonomii społecznej, bierzemy pod uwagę zarówno specyficzne dla Regionu wyzwania społeczno – ekonomiczne jak i instytucjonalne uwarunkowania wprowadzania w życie Programu.

Demograficzne i społeczno – ekonomiczne uwarunkowania rozwoju ekonomii społecznej w Lubuskiem

Pod względem liczby ludności lubuskie należy do najmniejszych województw w Polsce. Według danych Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze liczba ludności województwa lubuskiego w dniu 31 grudnia 2013 r. wynosiła 1021,5 tys. (tj. 2,7% ogółu ludności w kraju). Od roku 2000 liczba ludności województwa zwiększyła się o około 13,0 tys. mieszkańców. W miastach w 2013 roku żyło 645,0 tys., tj. 63,1% ogółu ludności województwa, natomiast na wsi liczba ludności wynosiła 376,5 tys., tj. 36,9%. Od końca lat 90. ubiegłego stulecia liczba mieszkańców miast i ich udział w ogólnej liczbie ludności sukcesywnie maleje. W 2013 r. liczba mieszkańców miast zmniejszyła się w porównaniu z 2012 r. o 2,6 tys. osób (0,4%), a w stosunku do 2000 r. – o 7,1 tys. osób (1,1%). Jednocześnie rośnie liczba mieszkańców wsi; w relacji do 2012 r. – o 0,7 tys. osób (0,2%), a w porównaniu z 2000 r. – o 20,1 tys. osób (5,6%). Zwiększenie liczby ludności wiejskiej na niekorzyść miast było spowodowane rozwojem ośrodków podmiejskich, które zostały zasilone młodymi ludźmi – mieszkańcami miast. Dodatkowo na szybszy niż w miastach rozwój ludności ma wpływ większa dzietność rodzin mieszkających na wsi. Z punktu widzenia możliwości realizacji Programu istotne wydają się dwie okoliczności. Po pierwsze, małe pod względem liczby mieszkańców, województwo stwarza większe szanse na skuteczną koordynację i komunikację między sektorami, instytucjami i organizacjami. Po drugie „rozproszenie” większości mieszkańców w licznych małych i średnich miejscowościach, zwiększa znaczenie lokalnych inicjatyw. Można zaryzykować stwierdzenie, że przyszłość lubuskiej ekonomii społecznej rozstrzygnie się w powiatach i gminach.

Aktywność ekonomiczna ludności

Analiza danych dotyczących aktywności ekonomicznej ludności w Lubuskiem wskazuje na to, że aktywizacja zawodowa jest poważnym wyzwaniem. Ludność aktywna zawodowo w 2013 r. stanowiła jedynie 54,4% ludności w wieku 15 lat i więcej (wobec 55,1% w 2010 r.). Problem ten dotyczy przede wszystkim kobiet. Co prawda w ciągu 3 lat nieco wzrosła aktywność zawodowa kobiet o 0,1 pkt proc. do poziomu 46,4%, jednak w populacji mężczyzn współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 63,1%. Im wyższe wykształcenie mieszkańców, tym wyższy współczynnik aktywności zawodowej. W 2013 r. w grupie aktywnych zawodowo (tj. pracujących i bezrobotnych) 53,8% stanowiły osoby z wykształceniem wyższym oraz średnim ogólnokształcącym, a 29,7% - osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Dalsze 9,6% aktywnych zawodowo stanowiły osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym, a 7,1% - z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym. Warto zauważyć, że ponad 83% ludności z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niższym wykazuje

bierność zawodową. Osoby te stanowią 42% ogółu biernych zawodowo w województwie.

W 2013 r. w województwie lubuskim notowano wyższy niż w pozostałych województwach wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych, na poziomie 26,7% (wobec 20,9% średnio w Polsce). Było to o 1,7 pkt proc. więcej niż w 2010 (w kraju o 0,5 pkt proc. więcej).

Zasięg ubóstwa i wykluczenia społecznego

W świetle informacji pochodzących z badania budżetów gospodarstw domowych wynika, że w 2013 r. w województwie lubuskim w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa skrajnego (tzn. poniżej poziomu minimum egzystencji) żyło 6,4% osób, czyli o 1,5 p. proc. więcej niż w roku poprzednim. Zwiększenie odsetka osób zagrożonych ubóstwem skrajnym mogło być związane m.in. ze wzrostem poziomu minimum egzystencji oszacowanego przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, dla osoby samotnie gospodarującej, w ujęciu rocznym, z 519 do 551 zł, zaś dla osoby w gospodarstwie wieloosobowym – z 1401 do 1486 zł. W wymiarze terytorialnym największe odsetki osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej minimum egzystencji były w 2013 r. w województwach północno-wschodniej Polski, tj. województwie warmińsko-mazurskim (13,2%) oraz podlaskim (11,2%).

Na wyższym poziomie niż przed rokiem w województwie lubuskim ukształtowała się także wartość wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym. W 2013 r. w gospodarstwach domowych, w których wydatki wynosiły mniej niż 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych, żyło 15,0% osób, wobec 13,3% w 2012 r. Zasięg ubóstwa relatywnego był największy w województwach północno-wschodniej Polski, szczególnie w województwie warmińsko-mazurskim, gdzie odsetek zagrożonych ubóstwem w 2013 r. wyniósł 25,4%. Częściej niż co piąta (22,7%) osoba uboga relatywnie mieszkała w województwie podlaskim, lubelskim (21,5%) i podkarpackim (20,9%).

W 2013 r. wszystkie województwa w kraju, w tym Lubuskie w ujęciu rocznym odnotowały znaczący wzrost wskaźnika zagrożenia ubóstwem ustawowym. Poniżej tzw. ustawowej granicy ubóstwa, czyli poniżej progu interwencji socjalnej w województwie lubuskim żyło w 2013 r. 12,2% osób, czyli o 7,2 p. proc. więcej niż w 2012 r. Tak znaczny wzrost ubóstwa ustawowego wynika jednak głównie ze zmiany wartości progów interwencji socjalnej, a nie ze zmiany sytuacji bytowej gospodarstw domowych.

Biorąc pod uwagę zasięg ubóstwa ekonomicznego, najkorzystniejszą sytuację miały gospodarstwa domowe w województwie śląskim, dolnośląskim i mazowieckim. Tam stopa ubóstwa, tj. odsetek osób w gospodarstwach o wydatkach poniżej odpowiednio przyjętych granic był najniższy.

Osoby długotrwale bezrobotne

W końcu 2014 r. w województwie lubuskim odnotowano 25,1 tys. długotrwale bezrobotnych. Było to o 4,9 tys. osób (o 16,3%) mniej w porównaniu z końcem poprzedniego roku i o 1,4 tys. (o 5,2%) osób mniej niż w końcu 2010 r. Długotrwale bezrobotni stanowili 53,4% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, a ich udział w strukturze był wyższy niż w końcu 2013 r. i 2010 r. odpowiednio o 3,1 p. proc. i 8,6 p. proc. Z ogółu długotrwale bezrobotnych 100 osób (tj. 0,4%) posiadało prawo do zasiłku. Ponad połowa długotrwale bezrobotnych to kobiety – 14,4 tys. osób (tj. 57,1%). Długotrwale bezrobotni to najczęściej osoby z niskim poziomem wykształcenia: gimnazjalnym i niższym oraz zasadniczym zawodowym, których odsetek w końcu 2014 r. wyniósł odpowiednio 33,2% i 32,3%. Były to zazwyczaj osoby w wieku od 25 do 34 lat (25,3%). Dalsze 22,7% długotrwale bezrobotnych stanowiły osoby w wieku od 35 do 44 lat, a 21,5% - osoby w wieku od 45 do 54 lat.

Najwyższy udział długotrwale bezrobotnych w ogóle zarejestrowanych bezrobotnych notowano w końcu 2014 r. w powiatach: nowosolskim (60,6%), międzyrzeckim (60,1%) oraz strzelecko-drezdeneckim (59,0%) a najniższy w powiatach: słubickim (45,2%), sulęcińskim (46,7%) i gorzowskim (47,1%). W miastach na prawach powiatu: Gorzów Wlkp. i Zielona Góra udziały tej grupy bezrobotnych wyniosły odpowiednio 41,8% i 48,9%.

Bezdomność

Z analizy danych Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp. (LUW) wynika, że liczba wszystkich zdiagnozowanych osób bezdomnych, których ostatnim miejscem zameldowania była dana gmina w województwie lubuskim (przebywających na terenie gminy i poza jej granicami) wynosi 1 385. Jak wynika z ogólnopolskiego badania zainicjowanego przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, które zostało przeprowadzone w lutym 2013 r., w województwie lubuskim przebywa ok. 820 osób bezdomnych. Są to bezdomni przebywający w placówkach noclegowych na terenie gminy, a także poza placówkami instytucjonalnymi. Wśród osób bezdomnych z terenu województwa lubuskiego zdecydowaną większość stanowią mężczyźni, bo aż 86,3%, kobiety – 10,7%, natomiast dzieci – 3% ogółu.

Największa koncentracja występuje w ośrodkach wojewódzkich – Gorzowie Wlkp. i Zielonej Górze. Problem bezdomności zauważalny w widoczny sposób występuje również w gminach: Międzyrzecz, Słubice, Żary, Świebodzin, Strzelce Krajeńskie, Drezdenko, Kostrzyn n. Odrą, Kożuchów, Nowa Sól, Gubin, Lubsko, Łagów, Skwierzyna, Szprotawa.

Jak już stwierdzono wyżej „rozproszenie” większości mieszkańców w licznych małych i średnich miejscowościach, zwiększa znaczenie lokalnych inicjatyw. Można zaryzykować stwierdzenie, że przyszłość lubuskiej ekonomii społecznej rozstrzygnie się w powiatach i gminach. Poniżej przedstawiamy najważniejsze warunki powodzenia tych inicjatyw.

Przywołane dane statystyczne i wyniki badań socjologicznych ukazują lubuskie społeczeństwo z szerszym, niż przeciętna krajowa, udziałem osób w kręgu ryzyka niepowodzeń życiowych. Przejawem trudnej sytuacji życiowej jest brak lub ograniczenie aktywności zawodowej. Przyczyn jest wiele i mają swoją wieloletnią historię. PES-y są narzędziem umożliwiającym łączenie działalności gospodarczej z działaniami uspołeczniającymi wobec spółdzielców lub pracowników, nie mających szans na zatrudnienie na otwartym rynku pracy. Przedsiębiorstwa komercyjne nie zatrudniają ich z obawy o wynik finansowy, szczególnie wyższe koszty pracy.

PES-y podlegają mechanizmom ekonomicznym. One także muszą osiągnąć rentowność swoich działań, prowadząc jednocześnie program społeczny wobec swoich członków lub pracowników. Jak w warunkach naszego województwa zrównoważyć działaniami ekonomicznymi i pozaekonomicznymi niekorzystną sytuację wyjściową PES?

W pewnym uproszczeniu, beneficjentów (pracowników, spółdzielców) PES można podzielić na trzy grupy, biorąc pod uwagę ich zdolność do wypracowywania dochodu, czyli zapewnienia podmiotowi trwałości:

- osoby z przejściowymi trudnościami w znalezieniu pracy, zmotywowane do jej podjęcia, które po udzieleniu wsparcia lub stworzeniu odpowiednich warunków wykonywania pracy, adaptują się do wymagań stawianych przez pracodawcę i osiągają pożądaną wydajność pracy,
- osoby, które ze względu na trudności (niepełnosprawność, wiek, brak wykształcenia i zawodu, daleki dojazd do miejsca wykonywania pracy, nakazy komornicze, itp.), dotychczas umiejętnie korzystające ze świadczeń, z niską motywacją do podejmowania pracy, bądź podejmujący pracę w szarej strefie,
- osoby niepełnosprawne, wymagające specjalnych warunków pracy, działań terapeutycznych i usprawniających, dowożenia i generalnie sprzyjającego środowiska pracy. Oraz osoby długotrwale bezrobotne, pośród których są uzależnione, pozbawione motywacji do rozwoju osobistego, nie tworzące planów wyjścia z kryzysu, żyjące bieżącą chwilą, wywodzących się ze środowisk pozbawionych kultury pracy, po przeżytych odrzuceniu przez najbliższych, z wieloletnim stażem pobytu w instytucjach opiekuńczych.

Im trudniejsza sytuacja osobista i społeczna beneficjenta, tym większego wymaga wsparcia i tym dłuższy musi być proces korzystnego oddziaływania. Z doświadczeń wynika, że osoby z pierwszej grupy i część z drugiej, nadają się do zatrudnienia w spółdzielniach socjalnych osób fizycznych. Osiągają taki poziom świadczenia pracy, że są gotowi konkurować na otwartym rynku pracy i zapewnić pozycję rynkową PES. Pozostali raczej wymagają krótszego lub dłuższego okresu działań uspołeczniających, poprzedzającego zatrudnienie. Wymagają też stałego oddziaływania w trakcie zatrudnienia. Do takich celów dobrze może służyć spółdzielnia socjalna osób prawnych lub spółdzielnia osób fizycznych z bardzo sprawnym liderem.

Celem społecznym jest przemiana beneficjenta, zapewniająca odpowiednią wydajność pracy i poziom dochodów PES.

Na tym tle tworzą się wyzwania dla organizatorów i założycieli PES w województwie lubuskim, których podjęcie zapewni stabilny rozwój ekonomii społecznej.

- Zaangażowanie władz samorządowych i przedsiębiorców w tworzenie warunków uzyskiwania zleceń, na warunkach pozwalających na finansowanie działalności socjalnej przez PES. Traktowanie tej działalności, jako części programu zabezpieczenia socjalnego lokalnej społeczności.
- Stosowanie klauzul społecznych przy zamówieniach publicznych, gratyfikowanie przedsiębiorstw korzystających z podwykonawstwa PES. Odstępowanie przy konkursach od kryterium cenowego, jako najważniejszego, na rzecz społecznego zaangażowania podmiotów gospodarczych posiadających program istotny dla lokalnej społeczności.
- Wspieranie tworzenia grup gospodarczych spółdzielni, których zwiększony potencjał usługowy i wytwórczy umożliwiłby konkurowanie przy zamówieniach publicznych ogłaszanych przez gminy i powiaty.
- Tworzenie trwałych programów wspierające uspołecznianie beneficjentów wydobywających się z ubóstwa i wykluczenia, zakończone podjęciem pracy. Realizacja tych programów wymaga kooperacji lokalnych władz, jst, organizacji społecznych. Kooperacja powinna być nastawiona na tworzenie środowisk wsparcia, będących otoczeniem dla beneficjentów. Efektem ma być tworzenie alternatywy społecznej dla tendencji i postaw antyzatrudnieniowych.
- Wspieranie liderów PES i finansowanie rzetelnych, długookresowych programów organizacji społecznych, poprawiających społeczne funkcjonowanie osób długotrwale bezrobotnych i niepełnosprawnych.
- Zapewnienie wyraźnej przewagi możliwości zarobkowania w PES nad świadczeniami z innych tytułów, niż praca. Chodzi o przewagę czynnych form wsparcia (staże, praca dofinansowywana)

nad biernymi, zasiłkowymi. Uniknięcie sytuacji, w której oferta pracy w PES jest równa lub nie wiele wyższa od świadczeń z funduszu pracy lub opieki społecznej.

- Zwiększenie ilości ofert prac fizycznych i prostych zajęć, które mogą wykonywać osoby o niskich kwalifikacjach i umiejętnościach zawodowych. Postępująca mechanizacja wielu rodzajów prac, zaawansowane technologie maszyn i urządzeń, automatyzacja, wymagają stałego podnoszenia kwalifikacji, poczucia odpowiedzialności, umiejętności współpracy w grupie pracowniczej. Jest to bariera trudna do pokonania dla wielu osób, spośród których rekrutowani są beneficjenci PES.
- Powiązanie miejsca pracy z miejscem zamieszkania, zwiększające mobilność pracowników szczególnie tych, którzy mają długą drogę dojazdu lub nie ma propozycji zatrudnienia w okolicy miejsca zamieszkania. Potrzebne są hotele pracownicze, mieszkania socjalne i chronione, w których po pracy realizowane będą programy społeczne, zapewniające przestrzeganie i generalizację standardów moralnych.
- Wprowadzenie programu międzypokoleniowej wymiany doświadczeń i umiejętności praktycznych.
- Utworzenie platformy wymiana pracowników i spółdzielców między PES, pozwalającej lepiej wykorzystać ich kwalifikacje, zmniejszyć odległość między miejscem wykonywania pracy, a miejscem zamieszkania, zaoferować program społeczny lepiej dobrany do wyzwań i uwarunkowań beneficjenta.
- Tworzenie i realizacja programów dla zadłużonych beneficjentów, obciążonych nakazami komorniczymi, które pozwalałyby im legalnie zarobkować i jednocześnie regulować bieżące i zaległe zobowiązania. W znaczącej liczbie osoby zadłużone są pracownikami funkcjonującymi w szarej strefie.

Tekst: Paweł Urbanowicz*

*Paweł Urbanowicz – Prezes Fundacji „Nasz dom” w Lutolu Mokrym

INSTYTUCJONALNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ W LUBUSKIEM

Formy pomocy społecznej w województwie lubuskim

W 2013 r. w województwie lubuskim funkcjonowały 42 zakłady stacjonarnej pomocy społecznej, w tym 23 domy pomocy społecznej, w których dostępnych było łącznie 2 875 miejsc (w tym 2 272 w domach pomocy społecznej). Z tej formy pomocy w 2013 r. skorzystało 2 770 mieszkańców, w tym

81,9% stanowili mieszkańcy domów pomocy społecznej. Według danych z **2013** r. w województwie lubuskim funkcjonowało 1 461 rodzin zastępczych. Były to 922 rodziny spokrewnione z dzieckiem, 455 rodzin zastępczych niezawodowych, 84 rodziny zastępcze zawodowe oraz 4 rodzinne domy dziecka. W grupie rodzin zastępczych zawodowych były 42 rodziny pełniące funkcje pogotowia rodzinnego, 11 rodzin wielodzietnych oraz 7 rodzin specjalistycznych.

W ramach pomocy społecznej realizowanej przez powiatowe centra pomocy rodzinie w **2013** r. na pomoc społeczną wydano łącznie 124,8 mln zł (tj. o 5,5% mniej niż w 2010 r.), z tego 80,1% stanowiła pomoc pieniężna. Pomocą objęto 65,1 tys. Lubuszan (tj. o 8,9% mniej niż w 2010 r.).

Środowiskowa pomoc społeczna

Ze środowiskowej pomocy społecznej polegającej na udzielaniu świadczeń pieniężnych i niepieniężnych osobom spełniającym określone kryteria i zakwalifikowanym do otrzymania takiej pomocy w miejscu ich zamieszkania, w **2013** r. korzystało 9,5% mieszkańców województwa lubuskiego. Tym samym pomocą objęto około 41,3 tys. gospodarstw domowych, co stanowi 10,7% ogółu gospodarstw domowych w Lubuskiem.

W **2013** r. jednostki samorządu terytorialnego w województwie lubuskim w działach pomoc społeczna oraz pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej zrealizowały wydatki w wysokości 846,5 mln zł (w 2012 r. 823,5 mln zł), co stanowiło 18,3% ogółu wydatków budżetów JST w województwie (19,1% w 2012 r. i 16,3% w 2005 r.).

Blisko 79% wydatków związanych z pomocą i polityką społeczną zrealizowały gminy i miasta na prawach powiatu. Ich łączne wydatki w działach pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej wyniosły ponad 644 mln zł, tj. około 20% ogółu wydatków budżetowych gmin i miast na prawach powiatu w 2013 r. Z budżetów powiatów sfinansowano mniej niż 19% sumy wydatków na pomoc społeczną w województwie, a z budżetu województwa - blisko 2,5%.

Wydatki budżetów gmin i miast na prawach powiatów na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły w **2013** r. 653 zł, przy czym najwyższe były w gminach miejskich: Gozdnicza i Łęknica, w gminach wiejskich: Przytoczna, Stare Kurowo, Zwierzyn i Bledzew oraz w gminie miejsko-wiejskiej Małomice. Najniższe wydatki w działach pomoc społeczna oraz pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej poniosły gminy: Babimost i Zbąszynek.

Warto zwrócić uwagę, że gminy o najmniejszych wydatkach na zadania w zakresie pomocy społecznej koncentrują się głównie w powiatach: świebodzińskim i zielonogórskim, tj. w powiatach o relatywnie niskiej stopie bezrobocia.

STAN EKONOMII SPOŁECZNEJ I INFRASTRUKTURA WSPARCIA

Tworząc w 2012 r. Wieloletni regionalny plan działań, brano pod uwagę potrzebę zwiększenia liczby i wzmocnienia kondycji podmiotów ekonomii społecznej. Diagnozy przeprowadzone w maju i czerwcu 2012 roku oraz inne źródła, potwierdziły istnienie takiej potrzeby. W dotychczas przeprowadzonych badaniach stwierdzono, że w województwie lubuskim mamy do czynienia z dużą różnicą między liczbą **potencjalnych** podmiotów ekonomii społecznej a liczbą **realnie** na jej rzecz działających. Usługi świadczone przez **PES** zalicza się głównie do obszaru biznesu i ekonomii, edukacji oraz rekreacji i turystyki. Ponadto, mimo tworzenia szeroko zakrojonych misji i celów organizacyjnych dotyczących w ponad połowie badanych podmiotów osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem, niepełnosprawnych i chorych czy wspierania rodziny tylko niewielki procent z nich faktycznie stosuje tę zasadę w praktyce. Jest to najważniejszy wskaźnik słabości badanego sektora w województwie lubuskim, ponieważ o ile istnieją w nim potencjalne podmioty ekonomii społecznej, takich, które posługując się metodami biznesowymi aktywizują osoby wykluczone lub zagrożone wykluczeniem jest niewiele.

Liderzy ekonomii społecznej

Podstawą rozwoju ekonomii społecznej w regionie są liderzy. To ludzie, którzy chcą ożywić życie społeczne, kulturalne i gospodarcze swoich miejscowości, zmieniać na lepsze swoje środowisko. Aktywnie działają w stowarzyszeniach, spółdzielniach, fundacjach, szukając nowych sposobów na integrację społeczną, rozwój gospodarczy, działalność kulturalną czy sportową. W wielu społecznościach województwa lubuskiego można spotkać osoby, które chętnie działają na rzecz swojego środowiska lokalnego.

W związku z istotną rolą liderów w Programie uwzględniono szereg działań sprzyjających ich wyłanianiu, edukowaniu i wzmocnianiu ich pozycji. Program przewiduje wpływ liderów na rozwój ekonomii społecznej w Regionie. Będą oni reprezentowali swoje środowiska w licznych partnerstwach lokalnych i regionalnych, a także w Regionalnym Komitecie Rozwoju Ekonomii Społecznej (RKRES). Oczekuje się, że poszczególne typy instytucji i organizacji wyłonią spośród siebie reprezentantów, stworzą sieci stałej współpracy i klastry na wzór środowisk biznesowych. Przykładem udanego sieciowania jest działalność lubuskich Centrów Integracji Społecznej, które podjęły intensywną i owocną współpracę wyłoniły silną reprezentację.

Program przewiduje wyłanianie i wzmocnianie liderów poprzez różnorodne przedsięwzięcia edukacyjne, na przykład specjalistyczne studia podyplomowe. Z punktu widzenia powodzenia prezentowanego Programu istotne jest, by w każdej gminie znalazły się osoby kompetentne,

zaangażowane, ale także mające poczucie wpływu na proces zmian w swoim środowisku. Ich pozycja będzie wzmocniana, między innymi, poprzez przewidzianą w Programie współpracę z wójtami, burmistrzami i prezydentami miast. Jednym z zadań Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej będzie informowanie władarzy gmin, powiatów i województwa o roli ekonomii społecznej, o znaczeniu działań podejmowanych przez poszczególne organizacje i ich liderów.

Wstępne wyniki badań prowadzonych w 2014 roku przez socjologów z Uniwersytetu Zielonogórskiego dla Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze, wskazują, że w regionie funkcjonuje kilku silnych liderów, którzy, mając odpowiednie warunki będą w stanie stworzyć silne podmioty ekonomii społecznej. W czasie wywiadów indywidualnych i zbiorowych zgłosili oni szereg pomysłów i postulatów dotyczących systemu wsparcia, które zostały uwzględnione w Programie. Istotne wydaje się stopniowe poszerzanie sieci liderów. Wspomniane badania wskazują na duży potencjał współpracy reprezentowany przez liderów zarówno reprezentujących sektor publiczny jak i społeczny. Trudnym wyzwaniem będzie zainteresowanie współpracą przedstawicieli lubuskiego biznesu.

Infrastruktura wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim

Podstawową formą wsparcia podmiotów ekonomii społecznej w województwie lubuskim są od 2013 r. dwa Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES). W Zielonej Górze działa OWES obejmujący swym działaniem powiaty: zielonogórski – ziemski i grodzki, żagański, żarski, nowosolski i krośnieński. Ośrodek w Gorzowie Wlkp. pomaga podmiotom z powiatów: gorzowski – ziemski i grodzki, słubicki, strzelecko – drezdenecki, sulęciński i międzyrzecki. Lubuskie OWES-y prowadzone są w ramach projektu Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, działanie 7.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej, poddziałanie 7.2.2 Wsparcie ekonomii społecznej. Liderem projektu jest Wojewódzki Urząd Pracy w Zielonej Górze. Partnerem w projekcie, w subregionie zielonogórskim jest Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej Ośrodek Regionalny w Zielonej Górze, natomiast w subregionie gorzowskim Caritas Diecezji Zielonogórsko – Gorzowskiej. Cele szczegółowe projektów:

- Wzmocnienie współpracy sektorowej na rzecz budowania systemu wsparcia dla istniejących i powstających Podmiotów Ekonomii Społecznej poprzez działania animacyjne w subregionie gorzowskim i zielonogórskim.
- Zwiększenie dostępności do usług prawnych, księgowych, marketingowych, doradztwa biznesowego dla Podmiotów Ekonomii Społecznej oraz doradztwa dla Podmiotów Ekonomii Społecznej i osób zainteresowanych działalnością w sektorze Ekonomii Społecznej w subregionie gorzowskim i zielonogórskim.

- Wypracowanie rozwiązań długookresowych źródeł finansowania spółdzielni socjalnych w okresie realizacji projektu poprzez doradztwo biznesowe dla spółdzielni socjalnych w subregionie gorzowskim i zielonogórskim.
- Podniesienie poziomu wiedzy i umiejętności z zakresu Ekonomii Społecznej poprzez realizację szkoleń w subregionie gorzowskim i zielonogórskim.
- Promocja Ekonomii Społecznej.

Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej oferują usługi doradcze i specjalistyczne. Udzielają informacji m.in. o tym jak założyć i prowadzić przedsiębiorstwo społeczne, skąd wziąć na nie pieniądze, gdzie szukać zewnętrznych źródeł finansowania, jak napisać dobry, realistyczny biznes plan albo stworzyć strategię działania. Ośrodki udzielają osobom zainteresowanym, w szczególności bezrobotnym i podmiotom ekonomii społecznej wsparcia z dziedziny marketingu, zarządzania, księgowości, prawa, doradztwa biznesowego. Organizują również szkolenia, seminaria, wizyty studyjne i konferencje, których celem jest promocja ekonomii społecznej i zdobywanie lub pogłębianie wiedzy na temat „trzeciego sektora”.

Podmioty ekonomii społecznej i grupy inicjatywne mogą otrzymać również pomoc w ramach projektu "Żary 2020 – innowacyjny system wsparcia ekonomii społecznej". Wsparciem zostanie objętych 80 osób – uczestników czterech edycji projektu. Projekt realizowany jest przez Gminę Żary w partnerstwie z Fundacją „Przedsiębiorczość” w Żarach i obejmuje szkolenia, doradztwo oraz udział w wizytach studyjnych. Głównym celem projektu jest promocja idei spółdzielczości socjalnej, poprzez prowadzenie działań w zakresie szeroko rozumianej reintegracji społecznej i zawodowej osób, o których mowa w art. 4 ust. 1 ustawy o spółdzielniach socjalnych, wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem społecznym z co najmniej jednego powodu, spośród wskazanych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej, zamieszkujących powiat żarski oraz wspieranie powstających spółdzielni socjalnych, jako inicjatyw zmierzających do tworzenia nowych miejsc pracy.

„Lubuskie Inkubatory Inicjatyw Ekonomii Społecznej” to projekt Związku Młodzieży Wiejskiej wspierający rozwój ekonomii społecznej w województwie lubuskim. Realizowany jest w podziale na dwa subregiony: zielonogórski i gorzowski. W jego ramach oferowana jest pomoc w zakresie doradztwa, szkoleń, przyznania środków finansowych na założenie i/lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej oraz wsparcie pomostowe dla 35 osób w wieku do 30 lat, z miejscowości do 25 tys. mieszkańców.

Podmioty ekonomii społecznej w województwie lubuskim mogą skorzystać także ze wsparcia finansowego – niskooprocentowanych, preferencyjnych pożyczek w ramach pilotażowego projektu BGK. ES Fundusz prowadzony jest przez Towarzystwo Inwestycji Społeczno-Ekonomicznych TISE SA wraz z regionalnymi partnerami Regionalnym Centrum Wspierania Inicjatyw Pozarządowych z Wrocławia i Związkiem Lustracyjnym Spółdzielni Pracy, filia we Wrocławiu i Poznaniu.

W makroregionie obejmującym województwa opolskie, dolnośląskie, lubuskie i wielkopolskie fundusz dysponował na starcie kwotą pow. 6 mln zł. Według stanu na luty 2015 r. pozostało do rozdysponowania 1,5 mln zł.

WYBRANE ŹRÓDŁA WSPARCIA DLA ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH I PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ

Poszukując szans i sposobów rozwiązywania problemów społecznych w województwie, warto wziąć pod uwagę szansę wsparcia dla lokalnych inicjatyw, którą daje rządowy program dotacyjny – Program Operacyjny Funduszu Inicjatyw Obywatelskich (FIO) oraz Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL). Należy również uwzględnić możliwości tkwiące w dotacjach z budżetu województwa lubuskiego. Aby ustalić jakie znaczenie mogą mieć wskazane źródła dla rozwoju aktywności obywatelskiej, a szczególnie aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem, zestawiono poniżej najważniejsze informacje na ich temat. Szczególną uwagę poświęcono skuteczności starań o dofinansowanie oraz wielkość uzyskanych środków przez organizacje działające na terenie województwa lubuskiego.

Program Operacyjny Funduszu Inicjatyw Obywatelskich (FIO), powstał w celu pobudzania i wspierania inicjatyw obywatelskich z udziałem sektora organizacji pozarządowych i dąży do zwiększenia ich udziału w realizacji zadań publicznych. Projekty realizowane w ramach PO FIO mają umożliwić obywatelom angażowanie się w różnorodne działania na rzecz innych, swoich wspólnot oraz w tworzenie, realizację i monitoring polityk publicznych.

Podmiotami, które mogą się ubiegać o środki finansowe w ramach Programu FIO w myśl ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie są organizacje pozarządowe (stowarzyszenia oraz jednostki terenowe stowarzyszeń posiadające osobowość prawną, związki stowarzyszeń, fundacje, kółka rolnicze, cechy rzemieślnicze, izby rzemieślnicze, izby gospodarcze) oraz kościelne osoby prawne i jednostki organizacyjne, a także spółdzielnie socjalne.

W poniższej tabeli zestawiono dane, które ilustrują zainteresowanie lubuskich organizacji uzyskaniem dotacji ze źródeł FIO.

Tabela 1. Liczba wniosków złożonych i dofinansowanych oraz ich odsetek w ramach PO FIO

rok	liczba wniosków złożonych	liczba wniosków dofinansowanych	odsetek wniosków dofinansowanych wśród złożonych
2006	37	19	51%
2007	72	12	17%

2008	39	21	54%
2009	64	25	39%
2010	102	19	19%
2011	100	13	13%
2012	109	12	11%

Źródło: opracowanie własne na podstawie MPiPS, Sprawozdanie z realizacji Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich w roku 2012

Przedstawione wyżej dane ilustrują dwie tendencje. Z jednej strony, obserwujemy wzrost zainteresowania uzyskaniem dotacji, co może być miarą zwiększenia aktywności organizacji obywatelskich. Z drugiej jednak strony, daje się zauważyć wyraźny spadek skuteczności podjętych starań.

Innym ważnym źródłem wsparcia finansowego jest Program Operacyjny Kapitał Ludzki (PO KL). Na poziomie regionalnym infrastruktura wsparcia ekonomii społecznej utrzymywana jest ze środków unijnych w ramach Poddziałania 7.2.2 PO KL. Celem tego Poddziałania jest wzmocnienie podmiotów wspierających i realizujących usługi wobec podmiotów ekonomii społecznej oraz budowanie otoczenia sprzyjającego ich rozwojowi. Od 2008 roku łącznie realizowano 17 tego typu projektów.

Organizacje pozarządowe mogą również ubiegać się o dotację z budżetu województwa. W prezentowanej poniżej tabeli została przedstawiona aktywność organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu dotacji z budżetu województwa.

Tabela 2. Liczba dotacji przyznanych z budżetu województwa

Liczba dotacji przyznanych z budżetu województwa na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej dla organizacji pozarządowych na lata 2011 – 2013 rok.		
rok	liczba	Kwota łączna
2011	48	478 400,00
2012	47	405 000,00
2013	22	122 500,00
Liczba dotacji przyznanych z budżetu województwa na realizację zadań z zakresu: profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii, integracji społecznej osób niepełnosprawnych oraz wspieranie rodziny i systemu pieczy zastępczej		
rok	liczba	Kwota łączna
2011	68	483 609,00
2012	80	415 140,00
2013	47	289 000,00

Źródło: opracowanie własne ze sprawozdań z realizacji „Programu współpracy Województwa Lubuskiego z organizacjami pozarządowymi” na stronie www.bip.lubuskie.pl

Podsumowując zestawione w tym podrozdziale dane dotyczące wybranych źródeł finansowania podmiotów ekonomii społecznej i inicjatyw na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej osób wykluczonych, warto podkreślić ich potencjalną, ważną rolę w przyszłości. Powinny być one uwzględnione w Lubuskim Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej i skierowane na wsparcie najbardziej efektywnych działań.

Część II

LUBUSKI PROGRAM ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ

Założenia Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej są spójne z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej. Odniesienia do Programu Krajowego zostały wyraźnie wskazane w tym dokumencie. Jednak ze względu na inny poziom oddziaływania oraz cechy Regionu, jego założenia posiadają swoją wyraźną specyfikę.

CELE LUBUSKIEGO PROGRAMU ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ

Na potrzeby tego dokumentu przyjęto następującą strukturę celów:

Cel główny – jest pożądanym obrazem rzeczywistości. Cel główny w tym znaczeniu to wyobrażenie tego, co ma zostać osiągnięte dzięki realizacji Programu. Został on zdiagnozowany na podstawie badań sektora ekonomii społecznej w Regionie oraz w trakcie spotkań grup roboczych, w których skład wchodzi przedstawiciele różnych podmiotów.

Cele szczegółowe – realizacja ich jest niezbędna do tego, by cel główny mógł zostać osiągnięty.

Głównym celem Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej jest:

WZROST ZNACZENIA EKONOMII SPOŁECZNEJ DLA ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Osiągnięcie założonych celów Programu będzie możliwe dzięki działaniom podejmowanym w ramach zawartych w nim priorytetów. Zostały one określone na podstawie potrzeb sektora ekonomii społecznej oraz analizy celów. Powiązanie celów, priorytetów i działań wynika z założenia, że istotne dla rozwoju regionu nie jest wspieranie ekonomii społecznej oraz podmiotów ekonomii społecznej dla nich samych, lecz wspieranie działań służących skutecznemu i efektywnemu pełnieniu przez nie funkcji, korzystnych dla rozwoju regionu.

Cel główny zrealizowany zostanie poprzez cztery cele szczegółowe:

- 1) **Zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ekonomii społecznej** – obejmujące działania promocyjne mające na celu wzrost aktywności obywatelskiej na rzecz społeczności lokalnych, promowanie dobrych praktyk w zakresie ekonomii społecznej, jak również działania edukacyjne na poziomie szkolnym, akademickim oraz w ochotniczych hufcach pracy.

- 2) **Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w realizacji regionalnych i lokalnych polityk publicznych** - obejmujące działania związane z promocją zadań publicznych poprzez podmioty zewnętrzne, a w szczególności podmioty ekonomii społecznej, stosowanie klauzul społecznych oraz rozwój usług użyteczności publicznej.
- 3) **Wzrost aktywności zawodowej poprzez system integracji, reintegracji zawodowej i społecznej** – głównie dzięki wspieraniu rozwoju zatrudnienia oraz przygotowaniu do aktywności zawodowej, skierowanemu szczególnie do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które nie mają szans na zatrudnienie.
- 4) **Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej** – obejmującego stworzenie infrastruktury wsparcia dla ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych w województwie lubuskim wraz z zapewnieniem koordynacji działań władz publicznych na rzecz włączenia problematyki ekonomii społecznej do polityk publicznych. Przedstawione powyżej cele realizowane będą za pomocą konkretnych działań (kierunków interwencji publicznej).

Schemat 1. Struktura przedstawiająca cel główny, cele szczegółowe i działania

CEL GŁÓWNY: WZROST ZNACZENIA EKONOMII SPOŁECZNEJ DLA ROZWOJU SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO	
Cel szczegółowy 1: Zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ekonomii społecznej	Priorytet I. Promocja ekonomii społecznej jako narzędzia zmian społeczno-gospodarczych - Działanie I.1: Promowanie i rozwijanie aktywności obywatelskiej - Działanie I.2: Promowanie dobrych praktyk w zakresie ekonomii społecznej - Działanie I.3: System wsparcia kompetencji lokalnych liderów ekonomii społecznej Priorytet II. Edukacja dla ekonomii społecznej - Działanie II.1: Edukacja w zakresie ekonomii społecznej na poziomie szkolnym - Działanie II.2: Ekonomia społeczna w Ochotniczych Hufcach Pracy - Działanie II.3: Projekty edukacyjne na rzecz ekonomii społecznej i praktyczne przygotowanie studentów do społecznego biznesu - Działanie II.4: Rozwój ekonomii społecznej w kontekście kapitału społecznego - Działanie II.5: Studia podyplomowe w zakresie ekonomii społecznej, rozwoju lokalnego, rewitalizacji społecznej
Cel szczegółowy 2: Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w realizacji regionalnych i lokalnych polityk publicznych	Priorytet III. Partnerstwo na rzecz zadań i usług publicznych - Działanie III.1: Wspieranie rozwoju usług użyteczności publicznej realizowanych poprzez ekonomię społeczną - Działanie III.2: Klauzule społeczne (modelowe rozwiązania, promocja, doradztwo) oraz społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne - Działanie III.3: Wsparcie rozwoju partnerstw/klastrów w zakresie ekonomii społecznej
Cel szczegółowy 3: Wzrost aktywności zawodowej poprzez system integracji, reintegracji zawodowej i społecznej	Priorytet IV. Rozwój zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej - Działanie IV.1: Przygotowanie do aktywności zawodowej - Działanie IV.2: Wspieranie rozwoju zatrudnienia - Działanie IV.3: Publiczne służby zatrudnienia i pomocy społecznej jako instytucje wspierające
Cel szczegółowy 4: Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej	Priorytet V. Koordynacja i instytucjonalizacja ekonomii społecznej - Działanie V.1: Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze jako organizator procesu koordynacji i monitorowania sektora ekonomii społecznej - Działanie V.2: Rada Programowa Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej jako forum ekonomii społecznej województwa lubuskiego - Działanie V.3: Współpraca ROPS i Regionalnego Komitetu Rozwoju ES ze Zrzeszeniem Prezydentów, Burmistrzów i Wójtów Województwa Lubuskiego oraz Konwentem Starostów w działaniu na rzecz rozwoju ekonomii społecznej Priorytet VI. Infrastruktura wsparcia ekonomii społecznej - Działanie VI.1: Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej - Działanie VI.2: Wsparcie na tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych - Działanie VI.3: Fundusz pożyczkowy i poręczeniowy jako

Schemat 2. Struktura przedstawiająca cel główny i cele szczegółowe

CEL GŁÓWNY: WZROST ZNACZENIA EKONOMII SPOŁECZNEJ DLA ROZWOJU SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Cel szczegółowy 1:
Zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ekonomii społecznej

Cel szczegółowy 2:
Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w realizacji regionalnych i lokalnych polityk publicznych

Cel szczegółowy 3: Wzrost aktywności zawodowej poprzez system integracji, reintegracji zawodowej i społecznej

Cel szczegółowy 4:
Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej

PRIORYTETY I DZIAŁANIA W LUBUSKIM PROGRAMIE ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ

Cel	1. Zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ekonomii społecznej
Priorytet	I. Promocja ekonomii społecznej jako narzędzia zmian społeczno-gospodarczych
Działanie	I.1. Promowanie i rozwijanie aktywności obywatelskiej
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Rozwój ekonomii społecznej nie jest możliwy bez aktywności obywatelskiej, rozumianej jako angażowanie się obywateli w różne działania dla wspólnego dobra. Żeby ekonomia społeczna mogła się rozwijać, należy najpierw zadbać o wsparcie i rozwój aktywności obywatelskiej. Podejmowane działania będą ukierunkowane na promocję i rozwój sektora pozarządowego, zwiększenie jego udziału w realizacji zadań publicznych oraz rozwój inicjatyw lokalnych.
Zakres rzeczowy	– regionalny konkurs Program Operacyjny Fundusz Inicjatyw Obywatelskich wspierający instytucjonalnie młode podmioty obywatelskie mikrograntami rozwojowymi; – promowanie i rozwój inicjatyw lokalnych, które definiuje się jako formę współpracy jednostek samorządu terytorialnego z ich mieszkańcami, w celu wspólnego realizowania zadania publicznego na rzecz spójności lokalnej;
Podstawowe definicje	Inicjatywa lokalna – jest to forma realizacji zadań publicznych przez administrację samorządową we współpracy z mieszkańcami wprowadzona do ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w 2010 roku (art. 2 pkt. 4). Obywatele, którzy uznają, że na terenie zamieszkiwanej przez nich jednostki samorządu konieczna jest określona inwestycja lub działania, występują z wnioskiem w tej sprawie do organu wykonawczego jednostki samorządu terytorialnego. Z wnioskiem takim mieszkańcy mogą wystąpić jako grupa nieformalna lub za pośrednictwem lokalnej organizacji pozarządowej²; Młode organizacje pozarządowe – organizacje, które zostały wpisane do KRS (lub innego, właściwego rejestru/ewidencji) nie wcześniej niż 18 miesięcy od dnia złożenia wniosku o mikrodotację. Ponadto roczny budżet takiej organizacji nie może przekraczać 25 tys. zł.
Wskaźniki i rezultaty	
wskaźnik 1: liczba młodych organizacji pozarządowych w woj. lubuskim wspartych regionalnymi konkursami PO FIO;	rezultat 1: do 2020 roku regionalnymi konkursami PO FIO zostaną wsparte 372 młode organizacje pozarządowe* w woj. lubuskim;
wskaźnik 2: odsetek JST w woj. lubuskim, które realizują inicjatywy lokalne;	rezultat 2: do 2020 roku 50% JST w woj. lubuskim zrealizuje inicjatywy lokalne;
Stopień osiągnięcia wskaźników	

² www.administracja.ngo.pl

	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Wskaźnik 1	123	186	*			
Wskaźnik 2	10%	15%	30%	40%	50%	
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordynator	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej					
Operator	– Związek Lubuskich Organizacji Pozarządowych w Zielonej Górze – operator wyłoniony na lata 2017-2020					
Partnerzy uczestniczący	– organizacje pozarządowe i inne podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie; – Rada Działalności Pożytku Publicznego Województwa Lubuskiego; – operator Programu Operacyjnego Funduszu Inicjatyw Obywatelskich w województwie lubuskim; – jednostki samorządu terytorialnego (gmina, powiat, województwo).					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita	– Program Operacyjny Fundusz Inicjatyw Obywatelskich – 1 962 000,00 zł – Środki prywatne pochodzące z wkładu własnego do projektów PO FIO - 218 000,00 zł					
Przewidywane źródła finansowania	– Program Operacyjny Fundusz Inicjatyw Obywatelskich – środki prywatne pochodzące z wkładu własnego do projektów Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich					

*Na lata 2017 – 2020 zostanie wybrany nowy operator do obsługi regionalnego konkursu

Cel	1. Zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ekonomii społecznej
Priorytet	I. Promocja ekonomii społecznej jako narzędzia zmian społeczno-gospodarczych
Działanie	I.2. Promowanie dobrych praktyk w zakresie ekonomii społecznej za pomocą katalogu produktów i usług
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Stworzenie wojewódzkiej internetowej platformy informacyjnej, tj. katalogu produktów i usług wytwarzanych i świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej/PS. Platforma będzie spełniała zadanie głównie informacyjne odnośnie zaprezentowanych podmiotów oraz działań realizowanych przez nie i instytucje wspierające.

Zakres rzeczowy	– zaktualizowanie regionalnych baz danych dotyczących podmiotów ekonomii społecznej i świadczonych przez nie usług; – stworzenie jednej wspólnej bazy produktów i usług wytwarzanych i świadczonych przez podmioty ekonomii społecznej/przedsiębiorstwa społeczne oraz zarządzanie i aktualizowanie platformy a także podłączenie wzorcowych dokumentów dot. szczególnie prawa zamówień publicznych.					
Podstawowe definicje						
Wskaźniki i rezultaty						
wskaźnik 1: odsetek PES/PS z woj. lubuskiego zaprezentowanych za pomocą platformy informacyjnej;	rezultat 1: do 2020 roku 60% PES/PS z woj. lubuskiego zaprezentuje za pomocą platformy informacyjnej tworzone produkty i/lub świadczone usługi;					
Stopień osiągania wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Wskaźnik 1	20%	30%	40%	45%	50%	60%
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej					
Operator	ośrodki wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim					
Partnerzy uczestniczący	1. organizacje pozarządowe i inne podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita	55 400,00 zł					
Przewidywane źródła finansowania	– budżet JST – Regionalny Program Operacyjny Lubuskie 2020					

Cel	1. Zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ekonomii społecznej
Priorytet	I. Promocja ekonomii społecznej jako narzędzia zmian społeczno-gospodarczych
Działanie	I.3. System wsparcia kompetencji lokalnych liderów ekonomii społecznej
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Rozwój ekonomii społecznej powinien być budowany na działaniach opartych o społeczność lokalną, nastawionych na kwestie społeczne i aktywność lokalną. Stworzenie sieci liderów lokalnych oraz wypracowanie metod pracy w środowisku lokalnym pomoże aktywizować społeczność i dostosować usługi oferowane przez podmioty ekonomii społecznej do potrzeb społeczności lokalnej.
Zakres rzeczowy	– uruchomienie Akademii Liderów Lokalnych, której celem będzie wypracowanie konkretnej metody pracy w środowisku lokalnym, wdrażanie zmian społecznych oraz wspieranie aktywnych osób w ich działaniach na rzecz środowiska lokalnego (ROPS w ramach

	konkursu wyłoni realizatora szkoły liderów); – identyfikacja liderów lokalnych, stworzenie ich sieci oraz zorganizowanie spotkań sieciujących (jedno spotkanie sieciowe w roku); – wojewódzkie konkursy na lidera roku, wspólną inicjatywę, dobrą praktykę z obszaru aktywności lokalnej oraz JST wspierające rozwój lokalny; – działania promujące projekty aktywności lokalnej.					
Podstawowe definicje	projekty aktywności lokalnej – przedsięwzięcia, które aktywizują lokalną społeczność wokół celów o charakterze dobra wspólnego, przyczyniają się do rozwiązania określonego lokalnego problemu oraz są realizowane wspólnymi siłami mieszkańców i instytucji lokalnych;					
Wskaźniki i rezultaty						
wskaźnik 1: odsetek gmin w woj. lubuskim realizujących projekty aktywności lokalnej;	rezultat 1: do 2020 roku w 30% gmin woj. lubuskiego będą realizowane projekty aktywności lokalnej;					
wskaźnik 2: odsetek liderów pracujących na bazie metody wypracowanej w ramach Akademii Liderów Lokalnych;	rezultat 2: do 2020 roku, w 30% gmin woj. lubuskiego będą pracować lokalni liderzy na bazie metody wypracowanej w ramach Akademii Liderów Lokalnych;					
Stopień osiągnięcia wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
wskaźnik 1	5%	10%	15%	20%	25%	30%
wskaźnik 2	5%	10%	15%	20%	25%	30%
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Operator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Partnerzy uczestniczący	– ośrodki wsparcia ekonomii społecznej w województwie (identyfikacja liderów) – Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej – JST – Rada Działalności Pożytku Publicznego Województwa Lubuskiego – organizacje pozarządowe					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita	695 000,00 zł					
Przewidywane źródła finansowania	– Regionalny Program Operacyjny Lubuskie 2020 – budżet JST – projekty jednostek organizacyjnych pomocy społecznej					

Cel	1. Zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ekonomii społecznej
Priorytet	II. Edukacja dla ekonomii społecznej
Działanie	II.1. Edukacja w zakresie ekonomii społecznej na poziomie szkolnym
Opis przedsięwzięcia	

Część projektowa						
Cel realizacji	Niezwyczajnie istotna jest edukacja dzieci i młodzieży w zakresie przedsiębiorczości społecznej już na poziomie przedzawodowym, Jest to najlepszy etap do tworzenia się podstaw kapitału społecznego.					
Zakres rzeczowy	– zabezpieczenie środków finansowych na granty dla przedstawicieli podmiotów ekonomii społecznej/przedsiębiorstw społecznych, którzy będą pracować z uczniami w zakresie m.in. tworzenia spółdzielni uczniowskich; – konkursy grantowe dla przedstawicieli podmiotów ekonomii społecznej/przedsiębiorstw społecznych którzy będą pracować z uczniami w zakresie m.in. tworzenia spółdzielni uczniowskich.					
Podstawowe definicje	Spółdzielnia uczniowska – jest organizacją szkolną nieposiadającą osobowości prawnej. Prowadzona jest przez uczniów samodzielnie pod opieką nauczyciela/opiekuna. Zrzesza nie mniej niż 10 członków. Nadzór nad nią sprawuje Krajowa Rada Spółdzielcza poprzez instruktora Spółdzielni Uczniowskich i dyrektora szkoły, który również zatwierdza statut spółdzielni. Działa na podstawie statutu uchwalonego przez Walne Zgromadzenie lub przez członków założycieli ³ .					
Wskaźniki i rezultaty						
Wskaźnik 1: odsetek szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w woj. lubuskim, w których utworzono spółdzielnie uczniowskie pod patronatem i przy współpracy podmiotów ekonomii społecznej/ przedsiębiorstw społecznych;	Rezultat 1: do 2020 roku, 10% szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z woj. lubuskiego, utworzy spółdzielnie uczniowskie pod patronatem i przy współpracy podmiotów ekonomii społecznej/ przedsiębiorstw społecznych;					
Wskaźnik 2: odsetek szkół, w których prowadzona jest współpraca z podmiotami ekonomii społecznej/ przedsiębiorstwami społecznymi;	Rezultat 2: do 2020 roku, 20% szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w województwie lubuskim, nawiąże współpracę za pośrednictwem OWES-ów z podmiotami ekonomii społecznej/ przedsiębiorstwami społecznymi;					
Stopień osiągnięcia wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Wskaźnik 1	1%	5%	6%	7%	9%	10%
Wskaźnik 2	2%	5%	8%	10%	15%	20%
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Operator	ośrodki wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim					
Partnerzy uczestniczący	– placówki oświatowe – podmioty ekonomii społecznej i przedsiębiorstwa społeczne – Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita	230 000,00 zł					

³ www.senat.gov.pl, Historia i terażniejszość spółdzielni uczniowskich w Polsce, 2012 r., s. 6.

Przewidywane źródła finansowania	– Regionalny Program Operacyjny Lubuskie 2020 – Program Operacyjny Fundusz Inicjatyw Obywatelskich – środki finansowe Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej

Cel	1. Zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ekonomii społecznej					
Priorytet	II. Edukacja dla ekonomii społecznej					
Działanie	II.2. Ekonomia społeczna w Ochotniczych Hufcach Pracy					
Opis przedsięwzięcia						
Część projektowa						
Cel realizacji	We współpracy z Komendą Wojewódzką Ochotniczych Hufców Pracy wspierany będzie rozwój przedsiębiorczości społecznej wśród młodzieży uczestniczącej w strukturach OHP.					
Zakres rzeczowy	– przygotowanie dla osób uczęszczających do OHP treści programowych zawierających zagadnienia ekonomii społecznej i przedsiębiorczości społecznej; – zajęcia z praktykami, czyli osobami prowadzącymi podmioty ekonomii społecznej/przedsiębiorstwa społeczne; – zapoznavanie młodzieży z tematyką przedsiębiorczości społecznej poprzez współpracę OHP z pracownikami Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej;					
Podstawowe definicje						
Wskaźniki i rezultaty						
wskaźnik 1: odsetek młodych osób uczęszczających do Ochotniczych Hufców Pracy, które zapoznały się z tematyką przedsiębiorczości społecznej;			rezultat 1: do 2020 roku, 20% młodych osób uczęszczających do Ochotniczych Hufców Pracy, zapozna się z tematyką przedsiębiorczości społecznej;			
Stopień osiągnięcia wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
wskaźnik 1	1%	5%	8%	12%	15%	20%
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordynator	ośrodki wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim					
Operator	Ochotnicze Hufce Pracy					
Partnerzy uczestniczący	jednostki organizacyjne Ochotniczych Hufców Pracy (Środowiskowe Hufce Pracy, Ośrodki Szkolenia i Wychowania, Rejonowy Ośrodek Szkolenia Młodzieży, Centra Edukacji i Pracy Młodzieży)					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita	35 000,00 zł					
Przewidywane źródła finansowania	– Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój – budżet JST					

Cel	1. Zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ekonomii społecznej
Priorytet	II. Edukacja dla ekonomii społecznej
Działanie	II.3. Projekty edukacyjne na rzecz ekonomii społecznej i praktyczne

	przygotowanie studentów do społecznego biznesu					
Opis przedsięwzięcia						
Część projektowa						
Cel realizacji	Powyższe działanie ma na celu rozwój praktycznych umiejętności młodzieży szkolnej i studentów w zakresie przedsiębiorczości społecznej oraz promowanie ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych.					
Zakres rzeczowy	– przeszkolenie studentów i kadry akademickiej w zakresie ekonomii społecznej; – promowanie inicjatyw młodzieżowych z zakresu ekonomii społecznej; – włączenie tematyki ekonomii społecznej do zajęć na kierunkach społecznych, ekonomicznych, turystycznych, jako przykład alternatywnego zatrudnienia oraz przestrzeni do realizacji własnej kreatywności na rzecz zaspokajania potrzeb innych; – konkursy promujące najlepsze młodzieżowe inicjatywy w zakresie ekonomii społecznej.					
Podstawowe definicje	Inicjatywa młodzieżowa – jest to projekt, którego pomysłodawcą i realizatorem są młodzi ludzie. Staje się on dla nich doświadczeniem w ramach edukacji pozaformalnej i szansą sprawdzenia w praktyce swoich pomysłów. Dzięki projektowi robią coś dla siebie, uczą się czegoś nowego, ale też działają na rzecz swojej społeczności lokalnej.					
Wskaźniki i rezultaty						
wskaźnik 1: odsetek szkół wyższych w woj. lubuskim, w których przeszkolono nauczycieli akademickich i studentów w zakresie ekonomii społecznej;	rezultat 1: do 2020 roku we wszystkich szkołach wyższych województwa lubuskiego (100%) zostaną przeprowadzone szkolenia z zakresu ekonomii społecznej dla nauczycieli akademickich i studentów;					
wskaźnik 2: liczba konkursów promujących inicjatywy młodzieżowe w zakresie ekonomii społecznej;	rezultat 2: do 2020 roku zostanie wypromowanych 30 inicjatyw młodzieżowych w zakresie ekonomii społecznej;					
Stopień osiągnięcia wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
wskaźnik 1	10%	20%	40%	60%	80%	100%
wskaźnik 2	-	6	12	18	24	30
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Operator	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej					
Partnerzy uczestniczący	– uczelnie wyższe z terenu województwa lubuskiego – ośrodki wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim – placówki oświatowe z terenu województwa lubuskiego – organizacje pozarządowe					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita	160 000,00 zł					
Przewidywane źródła finansowania	– budżet JST – Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój					

Cel	1. Zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ekonomii społecznej					
Priorytet	II. Edukacja dla ekonomii społecznej					
Działanie	II.4. Rozwój ekonomii społecznej w kontekście kapitału społecznego					
Opis przedsięwzięcia						
Część projektowa						
Cel realizacji	Ekonomia społeczna postrzegana jest jako ważny, innowacyjny sposób wzmacniania spójności społecznej oraz budowania wspólnot lokalnych. Zakładane działania mają przyczynić się do poznania, diagnozowania i monitorowania wybranych problemów społecznych w Regionie. Również Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020, wskazuje jak ważne jest tworzenie diagnoz i profili społeczności w procesie planowania lokalnej pomocy. Dobre zdiagnozowanie społeczności regionalnej może pomóc w planowaniu efektywnych działań, które spowodują, że mieszkańcy regionu będą uczestniczyć w życiu społecznym w sposób skuteczny i konstruktywny, co w konsekwencji może przyczynić się do rozwoju ekonomii społecznej.					
Zakres rzeczowy	– wspieranie badań i publikacji dotyczących diagnozowania, rozpoznawania i analiz w obszarze ekonomii społecznej w szczególności w kontekście kapitału społecznego					
Podstawowe definicje						
Wskaźniki i rezultaty						
wskaźnik 1: liczba badań dotyczących obszaru ekonomii społecznej w kontekście kapitału społecznego				rezultat 1: do 2020 roku zostaną przeprowadzone 3 badania ekonomii społecznej w kontekście kapitału społecznego		
Stopień osiągnięcia wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
wskaźnik 1	-	1	2	-	-	3
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Operator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Partnerzy uczestniczący	– podmioty ekonomii społecznej/przedsiębiorstwa społeczne – JST – szkoły wyższe z województwa lubuskiego – Rada Programowa Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej – ośrodki wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita	60 000,00 zł					
Przewidywane źródła finansowania	– Regionalny Program Operacyjny Lubuskie 2020 – budżet JST					

Cel	1. Zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ekonomii społecznej					
Priorytet	II. Edukacja dla ekonomii społecznej					
Działanie	II.5. Studia podyplomowe z zakresu ekonomii społecznej, rozwoju lokalnego, rewitalizacji społecznej, itp.					
Opis przedsięwzięcia						
Część projektowa						
Cel realizacji	Podstawą rozwoju sektora ekonomii społecznej jest edukacja na różnych szczeblach. Realizacja studiów podyplomowych kształcących w zakresie ekonomii społecznej, rozwoju lokalnego i rewitalizacji społecznej przyczyni się do podniesienia wiedzy i kompetencji. Będą one adresowane do liderów instytucji pomocy i integracji społecznej, instytucji rynku pracy – realizujących zadania na rzecz promocji zatrudnienia i przeciwdziałaniu bezrobociu, organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej/przedsiębiorstw społecznych zajmujących się statutowo problematyką pomocy i integracji społecznej oraz pracowników administracji publicznej działających bezpośrednio w obszarze pomocy i integracji społecznej.					
Zakres rzeczowy	– organizacja studiów podyplomowych z zakresu ekonomii społecznej, rozwoju lokalnego i rewitalizacji społecznej, itp.					
Podstawowe definicje	Rozwój lokalny – jest procesem pozytywnych zmian, który zachodzi na konkretnym obszarze z uwzględnieniem potrzeb i preferencji właściwych dla tego obszaru. Rewitalizacja społeczna – działania zmierzające do zatrzymania rozwoju negatywnych tendencji społecznych, przeciwdziałania patologiom i wykluczeniu społecznemu, a także dążące do poprawy stanu bezpieczeństwa i gospodarczego ożywienia zdegradowanych obszarów.					
Wskaźniki i rezultaty						
wskaźnik 1: liczba osób w woj. lubuskim, które podniosły swoje kwalifikacje w ramach studiów podyplomowych z zakresu ekonomii społecznej, rozwoju lokalnego i rewitalizacji społecznej;			rezultat 1: do 2020 roku 100 osób podniesie swoje kwalifikacje w ramach studiów podyplomowych z zakresu ekonomii społecznej, rozwoju lokalnego i rewitalizacji społecznej;			
Stopień osiągnięcia wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
wskaźnik 1	-	20	40	60	80	100
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Operator	podmiot, który został wyłoniony w postępowaniu					
Partnerzy uczestniczący	– szkoły wyższe – JST					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita	900 000,00 zł					
Przewidywane źródła finansowania	– Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój – budżet JST					

Cel	2. Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w realizacji lokalnych polityk publicznych w tym usług użyteczności publicznej
Priorytet	III. Partnerstwo na rzecz zadań i usług publicznych
Działanie	III.1. Wspieranie rozwoju usług użyteczności publicznej realizowanych poprzez ekonomię społeczną
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Głównym celem usług użyteczności publicznej jest <i>"bieżące i nieprzerwane zaspokajanie zbiorowych potrzeb ludności w drodze świadczenia usług powszechnie dostępnych"</i> . W ramach usług użyteczności publicznej szczególne znaczenie mają usługi społeczne użyteczności publicznej, które są niezwykle istotne z punktu widzenia ekonomii społecznej i tworzenia miejsc pracy oraz rozwoju lokalnego
Zakres rzeczowy	– ustalenie map potrzeb społecznych, specyficznych dla gmin (wsparcie tworzenia diagnoz usług społecznych, debaty, badania); – promowanie standardów jakościowych usług społecznych w samorządach (standardy zostaną wypracowane lokalnie przez NGO i JST), przyjmowanie opracowanych standardów w gminie dla ogłaszanych konkursów i przetargów; – organizacja spotkań dla osób zamieszkujących daną wspólnotę samorządową w zakresie wskazanego przez lokalnego lidera partnerstwa zadaniowego; – promowanie zlecenia zadań organizacjom obywatelskim i spółdzielniom socjalnym zwłaszcza w formie powierzania zadania publicznego – wprowadzenie ścieżki kreowania rozwoju usług społecznych, finansowanych ze środków RPO w ramach Priorytetu inwestycyjnego 9.7, w trybie konkursowym, w którym beneficjentem byłyby partnerstwa gmin i organizacji pozarządowych; w szczególności rozwijane będą usługi opiekuńcze, zdrowotne, rehabilitacyjne, pielęgnacyjne, pieczy zastępczej, a także wsparcie rozwoju usług pomocy środowiskowej, usług wspierających i interwencyjnych dla rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym – zgodnie z kodami CPV zawartymi w Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej (wykaz usług w załączniku nr 2 do Programu).
Podstawowe definicje	Usługi użyteczności publicznej – są to usługi społeczne interesu ogólnego. Składają się na nie działania zaspokajające ważne potrzeby społeczne, do zapewnienia których zobligowane jest państwo. Usługi te najczęściej ze względu na swój charakter oraz podstawowy wymóg powszechnej dostępności nie mogą być świadczone na zasadach rynkowych. Usługi społeczne – są działalnością społecznie użyteczną skierowaną wprost na człowieka, zarówno na jego potrzeby

	materialne jak i duchowe. Efektem świadczenia usług społecznych nie są bezpośrednio majątkowe, fizyczne wartości użytkowe. Rezultat tak określonej działalności ma zatem charakter niematerialny i może nim być np.: wiedza, kwalifikacje zawodowe, informacja, porada, poprawa wyglądu, zdrowia, samopoczucia, poczucie bezpieczeństwa.					
Wskaźniki i rezultaty						
wskaźnik 1: procent ogólnych wydatków JST przekazywanych podmiotom ekonomii społecznej na usługi społeczne;	rezultat 1: wzrost odsetka wydatków na usługi społeczne, realizowane przez podmioty ekonomii społecznej w stosunku do ogółu wydatków JST na usługi społeczne;					
Stopień osiągnięcia wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
wskaźnik 1*						
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Operator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Partnerzy uczestniczący	– JST – podmioty ekonomii społecznej/przedsiębiorstwa społeczne – ośrodki wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita	108 600,00 zł					
Przewidywane źródła finansowania	– Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój – budżety JST					

*wskaźnik zostanie określony do końca 2015 r.

Cel	2. Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w realizacji lokalnych polityk publicznych w tym usług użyteczności publicznej
Priorytet	III. Partnerstwo na rzecz zadań i usług publicznych
Działanie	III.2. Klauzule społeczne (modelowe rozwiązania, promocja, doradztwo) oraz społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Od 2009 roku prawo zamówień publicznych daje możliwość formułowania, w ramach procedur zamówień publicznych specjalnych zapisów pozwalających na realizowanie dodatkowych celów – celów społecznych, głównie poprzez stosowanie klauzul społecznych oraz społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych. Stosowanie klauzul społecznych w Polsce jest jeszcze słabo rozwiniętą praktyką, dlatego potrzebne jest przygotowanie i przeprowadzenie cyklu szkoleń w zakresie prawa zamówień publicznych, w tym stosowania klauzul społecznych oraz społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych dla pracowników JST woj. lubuskiego.
Zakres rzeczowy	– organizacja szkoleń z zakresu prawa zamówień publicznych, w tym stosowania klauzul społecznych oraz społecznie

	odpowiedzialnych zamówień publicznych dla pracowników JST woj. lubuskiego; – koordynacja regionalnych szkoleń z działaniami krajowymi w tym zakresie;					
Podstawowe definicje	Społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne – to narzędzie, za pomocą którego organy administracji publicznej mają możliwość wpływać na rynek i promować wśród firm rozwijanie społecznie odpowiedzialnego zarządzania. Biorą pod uwagę co najmniej jedną z następujących kwestii społecznych: możliwość zatrudnienia (w tym osób młodych, starszych oraz równość płci), godną pracę, zgodność z prawami społecznymi i z prawem do pracy, integrację społeczną, równość szans, dostępność i projektowanie dla wszystkich (czyli wzięcie pod uwagę w specyfikacji technicznej potrzeb osób niepełnosprawnych), uwzględnianie kryteriów zrównoważonego rozwoju, w tym kwestii etycznego handlu oraz szerszego dobrowolnego przestrzegania zasad społecznej odpowiedzialności biznesu.					
Wskaźniki i rezultaty						
wskaźnik 1: odsetek pracowników JST z woj. lubuskiego przeszkolonych w zakresie prawa zamówień publicznych, w tym stosowania klauzul społecznych oraz społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych;	rezultat 1: do 2020 roku, 50% pracowników JST z woj. lubuskiego odpowiedzialnych za procesy związane z zamówieniami publicznymi oraz przygotowujących zamówienia, zostanie przeszkolonych w zakresie prawa zamówień publicznych;					
wskaźnik 2: odsetek JST w woj. lubuskim stosujących klauzule społeczne	rezultat 2: do 2020 roku, 30% JST w woj. lubuskim będzie stosowało klauzule społeczne;					
wskaźnik 3: odsetek JST w woj. lubuskim stosujących społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne z uwzględnieniem instrumentów prozatrudnieniowych;	rezultat 3: do 2020 roku, 15% JST w woj. lubuskim będzie stosować społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne ze szczególnym uwzględnieniem instrumentów prozatrudnieniowych;					
Stopień osiągnięcia wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
wskaźnik 1	10%	15%	20%	30%	40%	50%
wskaźnik 2	1%	4%	10%	15%	20%	30%
wskaźnik 3	1%	4%	8%	10%	12%	15%
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Operator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Partnerzy uczestniczący	– jednostki samorządu terytorialnego – Regionalne Izby Obrachunkowe					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita	408 000,00 zł					
Przewidywane źródła finansowania	– zgodnie z KPRES koszty finansowane są w ramach budżetów Urzędu Zamówień Publicznych, ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego, Urzędu Ochrony Konkurencji					

	i Konsumentów – program resortowy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej – budżet JST – Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój

Cel	2. Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w realizacji lokalnych polityk publicznych w tym usług użyteczności publicznej					
Priorytet	III. Partnerstwo na rzecz zadań i usług publicznych					
Działanie	III.3. Wsparcie rozwoju partnerstw/klastrów w zakresie ekonomii społecznej					
Opis przedsięwzięcia						
Część projektowa						
Cel realizacji	Zgodnie z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej, warunkiem zrównoważonego rozwoju danej społeczności, jest włączenie do wspólnej pracy różnych sektorów tj. samorządu, przedstawicieli biznesu, organizacji pozarządowych oraz samych mieszkańców, dlatego niezwykle istotnym elementem jest budowanie i rozwój partnerstw lokalnych wspierających społeczną przedsiębiorczość. Warto podjąć również działania promujące wsparcie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich tj. aktywizowanie środowisk lokalnych (w tym LGD), które prowadzi do nawiązywania partnerstw i wspólnych inicjatyw.					
Zakres rzeczowy	– szeroka edukacja w zakresie współpracy międzysektorowej oraz tworzenia partnerstw lokalnych i międzysektorowych – wykorzystanie potencjału LGD jako animatorów przedsiębiorczości społecznej na terenach wiejskich;					
Podstawowe definicje						
Wskaźniki i rezultaty						
wskaźnik 1: liczba partnerstw/klastrów w woj. lubuskim z udziałem PES/PS;	rezultat 1: do 2020 roku w woj. lubuskim będzie funkcjonowało 5 partnerstw/klastrów z udziałem PES/PS;					
wskaźnik 2: odsetek LGD w woj. lubuskim, których członkiem jest min. 1 PES/PS;	rezultat 2: do 2020 roku 50% LGD z woj. lubuskiego będzie posiadało wśród swoich członków min. 1 PES/PS;					
wskaźnik 3: odsetek LGD, które uwzględniły w swoich strategiach i działaniach zagadnienia ekonomii społecznej;	rezultat 3: do 2020 roku 30% LGD uwzględni w swoich strategiach i działaniach zagadnienia ekonomii społecznej;					
Stopień osiągnięcia wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
wskaźnik 1	-	1	2	3	4	5
wskaźnik 2	5%	10%	20%	30%	40%	50%
wskaźnik 3	2%	5%	10%	15%	20%	30%
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					

Operator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
Partnerzy uczestniczący	– Lokalne Grupy Działania – JST – podmioty ekonomii społecznej/przedsiębiorstwa społeczne
Część finansowa	
Szacowana wartość całkowita	32 000,00 zł
Przewidywane źródła finansowania	– Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój – budżet JST

Cel	3. Wzrost aktywności zawodowej poprzez system integracji i reintegracji zawodowej i społecznej
Priorytet	IV. Rozwój zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej
Działanie	IV.1. Przygotowanie do aktywności zawodowej
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	W rozwoju ekonomii społecznej potrzebne są programy współdziałania instytucji rynku pracy, instytucji pomocy i integracji społecznej oraz podmiotów ekonomii społecznej/przedsiębiorstw społecznych inicjujące reintegrację społeczną na rzecz aktywizacji zawodowej. Działania mają na celu odbudowę oraz wzmocnienie umiejętności uczestniczenia w życiu społecznym, pełnienia ról społecznych oraz poprawę dostępu do zatrudnienia. Będą realizowane zgodnie z Wytocznymi w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020.
Zakres rzeczowy	– programy reintegracji społecznej i zawodowej wdrażane przez instytucje pomocy i integracji społecznej oraz podmioty realizujące zatrudnienie socjalne we współpracy z powiatowymi urzędami pracy; – projekty systemowe z reintegracją zawodową realizowane przez instytucje pomocy i integracji społecznej; – organizacje krótkich form kształcenia (np. kursy zawodowe) powiązanych z udziałem w programach reintegracji społecznej i zawodowej.
Podstawowe definicje	Reintegracja społeczna – odbudowanie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu. Reintegracja zawodowa – odbudowywanie i podtrzymanie w uczestnikach zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy. Realizowane poprzez: kursy zawodowe, szkolenia, nabywanie nowych kwalifikacji zawodowych, zajęcia praktyczne – praktyki, staże, zajęcia w zakresie poszukiwania pracy i rozpoczynania i prowadzenia własnej działalności gospodarczej.
Wskaźniki i rezultaty	
wskaźnik 1: odsetek osób korzystających ze	rezultat 1: do 2020 roku 50% osób korzystających

wsparcia pomocy społecznej z tytułu bezrobocia, które wzięły udział w programach reintegracji społecznej i zawodowej, projektach systemowych lub krótkich formach dokształcania;	ze wsparcia pomocy społecznej z tytułu bezrobocia, weźmie udział programach reintegracji społecznej i zawodowej, projektach systemowych lub krótkich formach dokształcania;					
Stopień osiągnięcia wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
wskaźnik 1	5%	10%	20%	30%	40%	50%
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Operator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Partnerzy uczestniczący	– instytucje pomocy i integracji społecznej – podmioty realizujące zatrudnienie socjalne – powiatowe urzędy pracy – podmioty ekonomii społecznej – JST					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita						
Przewidywane źródła finansowania	– budżet JST – Regionalny Program Operacyjny Lubuskie 2020					

Cel	3. Wzrost aktywności zawodowej poprzez system integracji i reintegracji zawodowej i społecznej
Priorytet	IV. Rozwój zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej
Działanie	IV.2. Wspieranie rozwoju zatrudnienia
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Rozwijająca się ekonomia społeczna potrzebuje systemu wsparcia jej podmiotów. Dlatego ważne jest aby tworzyć sieci współpracy, włączać podmioty es do działań biznesowych oraz wspierać działania zmierzające do zwiększenia szans na zatrudnienie.
Zakres rzeczowy	– organizacja wolontariatu, praktyk zawodowych, praktyk absolwenckich, staży zawodowych i innych form w podmiotach działających w obszarze ekonomii społecznej; – przygotowanie, wdrożenie i wspieranie systemu zatrudnienia monitorowanego (wraz z programem społecznym) w podmiotach ekonomii społecznej na rzecz osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem; – włączanie podmiotów ekonomii społecznej w działania biznesu; – tworzenie sieci współpracy i wzmacnianie pozycji na rynku podmiotów ekonomii społecznej/przedsiębiorstw społecznych w sektorach rozwojowych określonych dla województwa lubuskiego (w tym sektor turystyki, ekologii oraz działania transgraniczne).
Podstawowe definicje	
Wskaźniki i rezultaty	
wskaźnik 1: odsetek klientów pomocy społecznej	rezultat 1: do 2020 roku 10% skorzysta

korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezrobocia, którzy skorzystali ze wskazanych form aktywności zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej /przedsiębiorstwach społecznych;		ze wskazanych form aktywności zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej /przedsiębiorstwach społecznych;				
Stopień osiągnięcia wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
wskaźnik 1	1%	2%	4%	6%	8%	10%
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Operator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Partnerzy uczestniczący	– podmioty ekonomii społecznej – podmioty działające w sferze biznesowej – przedsiębiorstwa społeczne – JST					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita	6 400,00 zł					
Przewidywane źródła finansowania	– Regionalny Program Operacyjny Lubuskie 2020 – budżety JST					

Cel	3. Wzrost aktywności zawodowej poprzez system integracji i reintegracji zawodowej i społecznej
Priorytet	IV. Rozwój zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej
Działanie	IV.3. Publiczne służby zatrudnienia i pomocy społecznej jako instytucje wspierające
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Współpraca między różnymi podmiotami powinna być podstawą rozwoju ekonomii społecznej. Nawiązana zostanie ścisła sieciowa współpraca Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej z publicznymi służbami zatrudnienia, jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej oraz PES, celem wymiany doświadczeń, informacji i dobrych praktyk oraz zdiagnozowania i uruchomienia zasobów tych instytucji w celu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej w woj. lubuskim. Sieć będzie służyła również wsparciu instytucji rynku pracy i pomocy społecznej w działaniach na rzecz tego rozwoju.
Zakres rzeczowy	– stworzenie sieci współpracy Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej z publicznymi służbami zatrudnienia, jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej PES oraz ośrodkami wsparcia ekonomii społecznej;
Podstawowe definicje	jednostki organizacyjne pomocy społecznej – pojęcie to określa samodzielne podmioty występujące w pomocy społecznej. Pozwala na uchwycenie, który z podmiotów występujących w sferze pomocy społecznej dysponuje samodzielnością organizacyjną. Są nimi: regionalny ośrodek polityki społecznej, powiatowe centrum pomocy

	rodzynie, ośrodek pomocy społecznej, dom pomocy społecznej, placówka specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego, ośrodek wsparcia i ośrodek interwencji kryzysowej.					
Wskaźniki i rezultaty						
wskaźnik 1: odsetek powiatowych urzędów pracy, które zabezpieczają środki finansowe na ekonomię społeczną z Funduszu Pracy i środków PFRON;	rezultat 1: do 2020 roku, 100% publicznych rad zatrudnienia w uchwałach o podziale środków z Funduszu Pracy uwzględni ekonomię społeczną;					
wskaźnik 2: odsetek ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie i powiatowych urzędów pracy, które wykorzystują instrumenty z obszaru ekonomii społecznej w obszarze swoich działań;	rezultat 2: do 2020 roku, 100% ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie będzie wykorzystywało instrumenty ekonomii społecznej;					
wskaźnik 3: odsetek JOPS, które zlecają zadania podmiotom ekonomii społecznej;	rezultat 3: do 2020 roku, 60% JOPS będzie zlecało zadania publiczne podmiotom ekonomii społecznej;					
Stopień osiągnięcia wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
wskaźnik 1	20%	30%	45%	65%	80%	100%
wskaźnik 2	20%	40%	50%	70%	90%	100%
wskaźnik 3	10%	15%	25%	35%	50%	60%
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Operator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Partnerzy uczestniczący	– publiczne służby zatrudnienia – jednostki organizacyjne pomocy społecznej – podmioty ekonomii społecznej – ośrodki wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita	12 000,00 zł					
Przewidywane źródła finansowania	– Regionalny Program Operacyjny Lubuskie 2020 – budżet JST					

Cel	4. Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej
Priorytet	V. Koordynacja i instytucjonalizacja ekonomii społecznej
Działanie	V.1. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze jako organizator procesu koordynacji i monitorowania sektora ekonomii społecznej w regionie
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Zgodnie z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz Ustawą o Pomocy Społecznej, zadaniem ROPS będzie koordynowanie wszystkich działań odnoszących się do ekonomii społecznej w województwie.

Zakres rzeczowy	– koordynację i monitorowanie realizacji Lubuskiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej; – monitorowanie strategii regionalnych i krajowych; – koordynowanie działań infrastruktury wsparcia ekonomii społecznej w województwie; – wspieranie działań w zakresie ekonomii społecznej w odniesieniu do współpracy z samorządami powiatowymi i samorządami gminnymi; – kreowanie wizerunku i marki ekonomii społecznej w województwie; – powołanie i zorganizowanie Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej, który będzie pracował zgodnie z przyjętymi założeniami; – monitoring i promocja PES; – animacja współpracy międzysektorowej na poziomie regionu; – stworzenie sieci usług wsparcia ekonomii społecznej.; – rozwijanie i tworzenie znaków jakości dla PES na poziomie regionu; – kooperacja sieciowanie/klastry na poziomie regionalnym; – budowanie powiązań pomiędzy nauką, biznesem i ekonomią społeczną na poziomie regionalnym w celu nawiązywania stałej współpracy; – inicjowanie współpracy jednostek systemu pomocy społecznej, podmiotów ekonomii społecznej o charakterze reintegracyjnym, OWES; – zakres obejmuje również pozostałe działania wskazane w pkt 19 Wytucznych w zakresie realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014-2020.
Podstawowe definicje	
Wskaźniki i rezultaty	
wskaźnik 1: liczba wojewódzkich raportów dotyczących koordynacji sektora ES;	rezultat 1: do 2020 roku zostanie przygotowanych 6 rocznych raportów dotyczących koordynacji sektora ekonomii społecznej;
wskaźnik 2: liczba wydarzeń regionalnych dot. ekonomii społecznej tj. targi, fora, konferencje;	rezultat 2: do 2020 roku w woj. lubuskim odbędzie się 6 wydarzeń regionalnych dot. ekonomii społecznej tj. targów, forów, konferencji;
wskaźnik 3: liczba spotkań w ramach Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej;	rezultat 3: co roku planuje się organizację m.in. 4 spotkań (1 spotkanie na kwartał) w ramach Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej;
wskaźnik 4: liczba wojewódzkich kampanii promujących zagadnienia ekonomii społecznej;	rezultat 4: do 2020 roku zostanie przeprowadzonych 6 kampanii o zasięgu wojewódzkim, promujących zagadnienia ekonomii społecznej;
wskaźnik 5: liczba wypracowanych koncepcji projektów systemowych w ramach RPO;	rezultat 5: do końca 2014 roku zostanie wypracowana 1 koncepcja sieci usług ekonomii społecznej finansowana z RPO;
wskaźnik 6: liczba sieci obejmujących zasięgiem	rezultat 6: do 2015 roku zostanie stworzona 1

całe województwo;		sieć usług wsparcia ekonomii społecznej posiadająca akredytację ministra pracy i polityki społecznej;				
wskaźnik 7: liczba klastrów dedykowanych podmiotom ekonomii społecznej/przedsiębiorstwom społecznym;		rezultat 7: do 2020 roku powstanie 1 klaster z wiodącymi PS/PES;				
wskaźnik 8: liczba strategii powiatowych/gminnych posiadających instrumenty dla rozwoju PES/PS;		rezultat 8: do 2020 roku 60% powiatów/gmin będzie posiadało strategie z instrumentami rozwoju PES/PS;				
Stożek osiągnięcia wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
wskaźnik 1	1	1	1	1	1	1
wskaźnik 2	1	1	1	1	1	1
wskaźnik 3	4	4	4	4	4	4
wskaźnik 4	1	1	1	1	1	1
wskaźnik 5						
wskaźnik 6	1					
wskaźnik 7			1			
wskaźnik 8	5%	10%	20%	30%	45%	60%
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordynator	Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej					
Operator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Partnerzy uczestniczący	– instytucje będące w Regionalnym Komitecie Rozwoju ES – Rada Działalności Pożytku Publicznego Województwa Lubuskiego – JST – podmioty ekonomii społecznej/przedsiębiorstwa społeczne – uczelnie wyższe					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita	3 191 800,00 zł					
Przewidywane źródła finansowania	– Regionalny Program Operacyjny Lubuskie 2020 – budżet JST					

Cel	4. Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej
Priorytet	V. Koordynacja i instytucjonalizacja ekonomii społecznej
Działanie	V.2. Rada Programowa Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej jako forum ekonomii społecznej województwa lubuskiego
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Działająca Rada Programowa, w której skład wchodzi przedstawiciele różnych środowisk jest forum wymiany doświadczeń i proponowania nowych rozwiązań.

Zakres rzeczowy	– popularyzowanie ekonomii społecznej w regionie; – wytyczanie kierunków działań Partnerstwa; – opracowywanie stanowisk i rekomendacji dotyczących rozwoju i wsparcia podmiotów ekonomii społecznej w województwie.					
Podstawowe definicje						
Wskaźniki i rezultaty						
wskaźnik 1: liczba rekomendacji i stanowisk dotyczących rozwoju i wsparcia podmiotów ekonomii społecznej w województwie;	rezultat 1: do 2020 roku powstanie 12 opracowań rekomendacji i stanowisk dotyczących rozwoju i wsparcia podmiotów ekonomii społecznej w województwie;					
Stopień osiągnięcia wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
wskaźnik 1	2	4	6	8	10	12
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Operator	Rada Programowa Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej					
Partnerzy uczestniczący	podmioty, których przedstawiciele wchodzi w skład Rady					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita	24 000,00 zł					
Przewidywane źródła finansowania	– budżet JST – fundusze celowe					

Cel	4. Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej
Priorytet	V. Koordynacja i instytucjonalizacja ekonomii społecznej
Działanie	V.3. Współpraca ROPS i Regionalnego Komitetu Rozwoju ES ze Zrzeszeniem Gmin Województwa Lubuskiego oraz Konwentem Powiatów Lubuskich w działaniu na rzecz rozwoju ekonomii społecznej
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Z uwagi na istotną rolę samorządu terytorialnego w rozwoju ekonomii społecznej, ROPS jako koordynator działań w zakresie ekonomii społecznej, określi zasady współpracy ze Zrzeszeniem i Konwentem, zasady zgłaszania i konsultowania zagadnień ekonomii społecznej z tym gremium, jak również udziału reprezentantów Zrzeszenia i Konwentu w Regionalnym Komitecie Rozwoju Ekonomii Społecznej. Dzięki współpracy z ww. podmiotami możliwe będzie podejmowanie wspólnych działań i inicjatyw dot. uwzględnienia zagadnień związanych z ekonomią społeczną w dokumentach programowych gmin i powiatów, do których należą: a) Gmina: – Strategia Rozwoju Gminy; – Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych; – inne; b) Powiat:

	– Strategia Rozwoju Powiatu; – Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych; – inne. W ww. dokumentach można wskazać na bazie wcześniej przeprowadzonej diagnozy m.in.: potrzeby i możliwości rozwoju ekonomii społecznej na danym terenie, możliwe do przekazania zadania ze strony samorządu, instrumenty wsparcia i rozwoju podmiotów ekonomii społecznej oraz zadania do wykonania w zakresie rozwoju ekonomii społecznej wraz z przypisaniem odpowiedzialnych podmiotów.					
Zakres rzeczowy	– konsultowanie zagadnień ekonomii społecznej zawartych w dokumentach strategicznych; – współpraca przy tworzeniu dokumentów strategicznych zawierających zagadnienia związane z ekonomią społeczną;					
Podstawowe definicje						
Wskaźniki i rezultaty						
wskaźnik 1: odsetek gmin/powiatów, które uwzględniły ekonomię społeczną w dokumentach programowych;	rezultat 1: do 2020 roku co najmniej 70% gmin/powiatów uwzględni ekonomię społeczną w dokumentach programowych lub opracuje gminne/powiatowe strategie rozwoju ekonomii społecznej;					
wskaźnik 2: aktywność przedstawicieli Zrzeszenia i Konwentu w podejmowaniu działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej;	rezultat 2: stałe uczestnictwo przedstawicieli Zrzeszenia Gmin Województwa Lubuskiego i Konwentu Powiatów Lubuskich w Regionalnym Komitecie Rozwoju ES;					
Stopień osiągnięcia wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
wskaźnik 1	5%	15%	25%	40%	50%	70%
wskaźnik 2	4	4	4	4	4	4
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordynator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej					
Operator	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej i Regionalny Komitet Rozwoju ES					
Partnerzy uczestniczący	– Zrzeszenie Gmin Województwa Lubuskiego – Konwent Powiatów Lubuskich – JST – podmioty ekonomii społecznej					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita	40 000,00 zł					
Przewidywane źródła finansowania	– budżet JST – Regionalny Program Operacyjny Lubuskie 2020					

Cel	4. Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej
Priorytet	VI. Infrastruktura wsparcia ekonomii społecznej
Działanie	VI.1. Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej

Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Zgodnie z analizą terytorialną i komunikacyjną województwa lubuskiego, na obszarze Regionu powinny funkcjonować dwa ośrodki wsparcia ekonomii społecznej, których zadania określa Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej. <u>Warto podkreślić, że Ośrodki te muszą przejść proces akredytacji nad którym czuwa Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.</u>
Zakres rzeczowy	– animacja lokalna, zadania które umożliwiają tworzenie podmiotów obywatelskich oraz wsparcie dla ich rozwoju, partnerstw publiczno-społecznych na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, partycypacji społecznej; – rozwój ekonomii społecznej, tj. działania zmierzające do inicjowania tworzenia nowych podmiotów i przedsiębiorstw społecznych, w tym szkoleń, doradztwa indywidualnego i grupowego; – wsparcie istniejących przedsiębiorstw społecznych, tj. kształtowanie kompetencji zarządczych (z zakresu finansów, podatków, planowania strategicznego, marketingu, zasobów ludzkich), społecznych (budowanie szerokich powiązań kooperacyjnych w ramach partnerstw lokalnych) oraz kompetencji związanych z pracą z osobami zagrożonymi wykluczeniem społecznym
Podstawowe definicje	
Wskaźniki i rezultaty	
wskaźnik 1: liczba partnerstw, w które zaangażowane są ośrodki wsparcia ekonomii społecznej	rezultat 1: każdy OWES jest zaangażowany w minimum jedno partnerstwo w powiecie;
wskaźnik 2: liczba projektów wygenerowanych w ramach partnerstw animowanych przez OWES-y;	rezultat 2: każde partnerstwo w powiecie wygeneruje minimum 1 projekt;
wskaźnik 3: liczba nowych PES założonych w wyniku działalności OWES;	rezultat 3: do 2020 roku w każdym powiecie, w którym działa OWES, powstaną minimum dwa PES;
wskaźnik 4: liczba miejsc pracy zgodna z zapisami Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej stworzona w wyniku działalności OWES-ów;	rezultat 4: w wyniku działalności OWES w regionie zgodnie z zapisami Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej powstanie minimum 700 miejsc pracy
wskaźnik 5: odsetek PES, które powstały w wyniku działalności OWES a działają dłużej niż 24 miesiące;	rezultat 5: do 2020 roku ok 70% PES będzie działało dłużej niż 24 miesiące;
wskaźnik 6: odsetek PES założony w wyniku działania OWES, które po roku czasu posiadają dodatni wynik finansowy;	rezultat 6: do 2020 roku ok 70% PES będzie posiadało dodatni wynik finansowy;
wskaźnik 7: liczba PES, w których wdrożono Program rozwoju;	rezultat 7: na terenie każdego z powiatów zostaną wdrożone rocznie min. 4 programy rozwoju PES;
wskaźnik 8: liczba PES, w których wdrożono Program restrukturyzacji;	rezultat 8: na terenie każdego z powiatów zostanie wdrożony 1 program restrukturyzacji

	rocznie;					
wskaźnik 9: liczba NGO działających dłużej niż rok, które w wyniku działania OWES zaczęły prowadzić działalność gospodarczą;	rezultat 9: do 2020 roku powstanie minimum 1 ekonomizowane NGO w każdym powiecie w którym działa OWES;					
wskaźnik 10: liczba wydarzeń o charakterze targowym w regionie dedykowanych PS;	rezultat 10: do 2020 roku odbędzie się 6 wydarzeń targowych dedykowanych PS w regionie;					
wskaźnik 11: liczba PS, które powstały w wyniku działalności OWES-ów;	rezultat 11: do 2020 roku powstaną minimum 2 PS w każdym powiecie w którym działa OWES;					
Stożenie osiągnięcia wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
wskaźnik 1	2	2	2	2	2	2
wskaźnik 2	2	2	2	2	2	2
wskaźnik 3	4	4	4	4	4	4
wskaźnik 4						700
wskaźnik 5	10%	25%	30%	45%	60%	70%
wskaźnik 6	5%	15%	30%	45%	55%	70%
wskaźnik 7	48	48	48	48	48	48
wskaźnik 8	12	12	12	12	12	12
wskaźnik 9	2	2	2	2	2	2
wskaźnik 10	1	1	1	1	1	1
Wskaźnik 11	4	4	4	4	4	4
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordinator	Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej/Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej					
Operator	ośrodki wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim					
Partnerzy uczestniczący	– podmioty ekonomii społecznej/przedsiębiorstwa społeczne – JST					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita	11 901 200,00 zł					
Przewidywane źródła finansowania	– Regionalny Program Operacyjny Lubuskie 2020 – budżet JST					

Cel	4. Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej
Priorytet	II. Infrastruktura wsparcia ekonomii społecznej
Działanie	VI.2. Wsparcie na tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych/podmiotach ekonomii społecznej
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Dotacje na tworzenie nowych miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej/przedsiębiorstwach społecznych realizowane będą zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju. Środki będą pochodziły z Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Pracy.
Zakres rzeczowy	– przygotowanie przez pracowników OWES-ów grup

	założycielskich oraz ich biznesplanów, co stanowić będzie istotny element decydujący o przyznawaniu dotacji; – finansowanie nierynkowych podmiotów ekonomii społecznej oraz wspieranie działań w sferze pożytku publicznego przedsiębiorstw społecznych może być realizowane poprzez OWES oraz jednostki samorządu terytorialnego;					
Podstawowe definicje						
Wskaźniki i rezultaty						
wskaźnik 1: liczba miejsc pracy powstałych do 2020 roku w PES/PS w wyniku udzielonych dofinansowań, a utrzymujących się dłużej niż rok;	rezultat 1: do 2020 roku powstanie 700 miejsc pracy w PES/PS, działających dłużej niż rok, w wyniku udzielonych dofinansowań;					
wskaźnik 2: liczba miejsc pracy utworzonych w PS do 2020 roku zgodna z zapisami Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020;	rezultat 2: do 2020 roku powstanie 180 miejsc pracy w PS zgodnie z zapisami Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020;					
Stopień osiągnięcia wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
Wskaźnik 1						700
Wskaźnik 2						180
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordinator	Regionalny Ośrodek Pomocy Społecznej/Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej					
Operator	ośrodki wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim					
Partnerzy uczestniczący	– przedsiębiorstwa społeczne – podmioty ekonomii społecznej – powiatowe urzędy pracy – JST					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita	45 675 000,00 zł					
Przewidywane źródła finansowania	– Regionalny Program Operacyjny Lubuskie 2020 – Fundusz Pracy – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych – budżet JST					

Cel	4. Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej
Priorytet	VI. Infrastruktura wsparcia ekonomii społecznej
Działanie	VI.3. Fundusz pożyczkowy i poręczeniowy jako instrument wsparcia
Opis przedsięwzięcia	
Część projektowa	
Cel realizacji	Głównym instrumentem wsparcia istniejących podmiotów ekonomii społecznej/przedsiębiorstw społecznych powinien być system instrumentów finansowych o charakterze zwrotnym tj. pożyczek i poręczeń. Zgodnie z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej podmiot wdrażający instrument finansowy na poziomie krajowym wyłoni w każdym województwie pośredników

	finansowych, których głównym celem będzie dystrybucja ww. zwrotnych instrumentów finansowych.					
Zakres rzeczowy	– podjęcie działań w celu wyłonienia regionalnego operatora pożyczek i poręczeń; – nawiązanie regionalnej/lokalnej współpracy funduszu pożyczkowego z funduszem poręczeń;					
Podstawowe definicje						
Wskaźniki i rezultaty						
Wskaźnik 1: liczba PES/PS, które skorzystały z funduszu pożyczkowego w ramach Krajowego Funduszu przedsiębiorczości społecznej;	rezultat: do 2020 roku 6 PES/PS, skorzysta z funduszu pożyczkowego w ramach Krajowego Funduszu przedsiębiorczości społecznej;					
wskaźnik: liczba PES/PS, które skorzystały z funduszu poręczeniowego w ramach Krajowego Funduszu przedsiębiorczości społecznej	rezultat: do 2020 roku 6 PES/PS, skorzysta z funduszu poręczeniowego w ramach Krajowego Funduszu przedsiębiorczości społecznej					
Stopień osiągnięcia wskaźników						
	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.
wskaźnik 1	1	1	1	1	1	1
wskaźnik 2	1	1	1	1	1	1
Część wdrożeniowa						
Lata realizacji	2015 – 2020					
Koordynator	Bank Gospodarstwa Krajowego					
Operator	Operator regionalny wybrany przez instytucję wdrażającą instrument finansowy					
Partnerzy uczestniczący	– Rada Działalności Pożytku Publicznego Województwa Lubuskiego – Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej – Agencja Rozwoju Regionalnego S.A./Lubuski Fundusz Pożyczkowy – ośrodki wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim					
Część finansowa						
Szacowana wartość całkowita						
Przewidywane źródła finansowania	– Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój					

* Część finansowa zostanie poddany aktualizacji i weryfikacji po zamknięciu wszystkich dokumentów programowych.

MONITORING LUBUSKIEGO PROGRAMU ROZWOJU EKONOMII SPOŁECZNEJ

Istotnym wymogiem stawianym wszystkim dokumentom planistycznym jest wewnętrzny system zarządzania realizacją, określający zasady, sposoby wdrażania, monitorowania oraz ewaluacji. Pozwala on na właściwą ocenę stanu realizacji programu, elastyczne zarządzanie planowanymi działaniami a także reagowanie na zmiany zachodzące w otoczeniu.

Za monitoring Programu, odpowiedzialny będzie Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej. Monitoring będzie prowadzony przez cały okres wdrażania Programu a jego głównym celem będzie bieżące gromadzenie danych pozwalających na ocenę postępu jego realizacji i stopnia osiągniętych celów oraz zapewnienie zgodności realizacji Programu z wcześniej zatwierdzonymi założeniami.

Podstawowym dokumentem w procesie monitoringu Programu, będzie raport roczny z realizacji zadań, który będzie opracowywany w oparciu o:

- własne dane Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej,
- statystyki prowadzone przez Wojewódzki Urząd Pracy,
- dane ośrodków wsparcia ekonomii społecznej w województwie lubuskim,
- statystyki prowadzone przez powiatowe urzędy pracy,
- dane gromadzone przez Urząd Statystyczny,
- informacje udzielane przez pozostałe podmioty zaangażowane we wdrażanie Programu.

W przypadku JST źródłem danych powinny być roczne sprawozdania ze współpracy z organizacjami pozarządowymi, uwzględniające formy współpracy JST z NGO w myśl ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Źródło to pokaże w jakim zakresie i skali zlecane są zadania publiczne PES. Dane dotyczące działań OWES i innych instytucji wspierających powinny być dostarczane przez te podmioty do ROPS.

Raport powinien zawierać:

- opis ogólnej sytuacji przedsiębiorczości społecznej w regionie;
- dane dotyczące rozwoju przedsiębiorczości społecznej w regionie na podstawie wskaźników zawartych w LPRES oraz KPRES;
- dane na temat stanu realizacji LPRES;
- porównanie benchmarkingowe działalności infrastruktury wsparcia (w całym regionie);
- ocenę trwałości funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych;
- rekomendacje w zakresie rozwoju ekonomii społecznej; sprawozdanie z wdrażania rekomendacji z roku poprzedniego.

Zatwierdzone przez Dyrektora Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze raporty roczne będą przekazywane Regionalnemu Komitetowi Rozwoju Ekonomii Społecznej w celu konsultacji. Komitet po dokonaniu analizy raportu, przekaże informację zwrotną do ROPS-u, zawierającą opinie i zalecenia w zakresie wdrażania Programu.

Na zakończenie wdrażania Programu zostanie przygotowany 5 – letni raport podsumowujący realizację. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości, ROPS we współpracy z osobami, które pracowały nad tworzeniem planu oraz podmiotami realizującymi poszczególne działania, będzie podejmował odpowiednie działania naprawcze.

Załączniki

Załącznik nr 1 Wskaźniki osiągnięcia rezultatów na poziomie działań

Działanie	Wskaźnik	Źródło danych	Rezultat	Wartość docelowa
Priorytet I. Promocja ekonomii społecznej jako narzędzia zmian społeczno - gospodarczych				
I.1	liczba nowych podmiotów w woj. lubuskim wspartych regionalnymi konkursami PO FIO	sprawozdanie z realizacji PO FIO	do 2020 roku regionalnymi konkursami PO FIO zostaną wsparte 372 nowe podmioty* w woj. lubuskim	372
	odsetek JST w woj. lubuskim, które realizują inicjatywy lokalne	ankieta ROPS/ocena zasobów	do 2020 roku 50% JST w woj. lubuskim zrealizuje inicjatywy lokalne	50%
I.2	odsetek PES/PS z woj. lubuskiego zaprezentowanych za pomocą platformy informacyjnej	sprawozdanie OWES	do 2020 roku 60% PES/PS z woj. lubuskiego zaprezentuje za pomocą platformy informacyjnej tworzone produkty i/lub świadczone usługi	60%
I.3	odsetek gmin w woj. lubuskim realizujących projekty aktywności lokalnej	ankieta ROPS/ocena zasobów	do 2020 roku w 30% gmin woj. lubuskiego będą realizowane projekty aktywności lokalnej	30%
	odsetek liderów pracujących na bazie metody wypracowanej w ramach Akademii Liderów Lokalnych	ROPS/ sprawozdanie z działalności Akademii	do 2020 roku, w 30% gmin woj. lubuskiego będą pracować lokalni liderzy na bazie metody wypracowanej w ramach Akademii Liderów Lokalnych	30%
Priorytet II. Edukacja dla ekonomii społecznej				
II.1	odsetek szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w woj. lubuskim, w których utworzono spółdzielnie uczniowskie pod patronatem i przy współpracy podmiotów ekonomii społecznej/ przedsiębiorstw społecznych	sprawozdanie OWES	do 2020 roku, 10% szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z woj. lubuskiego, utworzy spółdzielnie uczniowskie pod patronatem i przy współpracy podmiotów ekonomii społecznej/ przedsiębiorstw społecznych	10%
	odsetek szkół, w których prowadzona jest współpraca z podmiotami ekonomii społecznej/ przedsiębiorstwami społecznymi	sprawozdanie OWES	do 2020 roku, 20% szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w województwie lubuskim, nawiąże współpracę za pośrednictwem OWES-ów z	20%

			podmiotami ekonomii społecznej/ przedsiębiorstwami społecznymi	
II.2	odsetek młodych osób uczęszczających do Ochotniczych Hufców Pracy, które zapoznały się z tematyką przedsiębiorczości społecznej	sprawozdanie OHP	do 2020 roku, 20% młodych osób uczęszczających do Ochotniczych Hufców Pracy, zapozna się z tematyką przedsiębiorczości społecznej	20%
II.3	odsetek szkół wyższych w woj. lubuskim, w których przeszkolono nauczycieli akademickich i studentów w zakresie ekonomii społecznej	monitoring działania/ ankieta ROPS	do 2020 roku we wszystkich szkołach wyższych województwa lubuskiego (100%) zostaną przeprowadzone szkolenia z zakresu ekonomii społecznej dla nauczycieli akademickich i studentów	100%
	liczba konkursów promujących inicjatywy młodzieżowe w zakresie ekonomii społecznej	sprawozdanie ROPS	do 2020 roku zostanie wypromowanych 30 inicjatyw młodzieżowych w zakresie ekonomii społecznej	30
II.4	liczba badań dotyczących obszaru ekonomii społecznej w kontekście kapitału społecznego	sprawozdanie ROPS	do 2020 roku zostaną przeprowadzone 3 badania ekonomii społecznej w kontekście kapitału społecznego	3
II.5	liczba osób w woj. lubuskim, które podniosły swoje kwalifikacje w ramach studiów podyplomowych z zakresu ekonomii społecznej, rozwoju lokalnego i rewitalizacji społecznej, itp.	sprawozdanie ROPS/ sprawozdanie realizatora studiów	do 2020 roku 100 osób podniesie swoje kwalifikacje w ramach studiów podyplomowych z zakresu ekonomii społecznej, rozwoju lokalnego i rewitalizacji społecznej, itp.	100
Priorytet III. Partnerstwo na rzecz zadań i usług publicznych				
III.1	procent ogólnych wydatków JST przekazywanych podmiotom ekonomii społecznej na usługi społeczne	monitoring działania/ ankieta ROPS	wzrost odsetka wydatków na usługi społeczne, realizowane przez podmioty ekonomii społecznej w stosunku do ogółu wydatków JST na usługi społeczne	Wskaźnik zostanie określony do końca 2015 r.
III.2	odsetek pracowników JST z woj. lubuskiego przeszkolonych w zakresie prawa zamówień publicznych, w tym	monitoring działania	do 2020 roku, 50% pracowników JST z woj. lubuskiego odpowiedzialnych za procesy związane z zamówieniami publicznymi	50%

	stosowania klauzul społecznych oraz społecznie odpowiedzialnych zamówień publicznych		oraz przygotowujących zamówienia, zostanie przeszkolonych w zakresie prawa zamówień publicznych	
	odsetek JST w woj. lubuskim stosujących klauzule społeczne	monitoring działania/ dane Urząd Zamówień Publicznych	do 2020 roku, 30% JST w woj. lubuskim będzie stosowało klauzule społeczne	30%
	odsetek JST w woj. lubuskim stosujących społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne z uwzględnieniem instrumentów prozatrudnieniowych	monitoring działania/ dane Urząd Zamówień Publicznych	do 2020 roku, 15% JST w woj. lubuskim będzie stosować społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne ze szczególnym uwzględnieniem instrumentów prozatrudnieniowych	15%
III.3	liczba partnerstw/klastrów w woj. lubuskim z udziałem PES/PS	sprawozdanie OWES	do 2020 roku w woj. lubuskim będzie funkcjonowało 5 partnerstw/klastrów z udziałem PES/PS	5
	odsetek LGD w woj. lubuskim, których członkiem jest min. 1 PES/PS	LGD/ROPS	do 2020 roku 50% LGD z woj. lubuskiego będzie posiadało wśród swoich członków min. 1 PES/PS	50%
	odsetek LGD, które uwzględniły w swoich strategiach i działaniach zagadnienia ekonomii społecznej	monitoring działania/ ankieta ROPS	30% LGD uwzględni w swoich strategiach i działaniach zagadnienia ekonomii społecznej	30%
Priorytet IV. Rozwój zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej				
IV.1	odsetek osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej z tytułu bezrobocia, które wzięły udział w programach reintegracji społecznej i zawodowej, projektach systemowych lub krótkich formach kształcenia	monitoring działania/ ankieta ROPS	do 2020 roku 50% osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej z tytułu bezrobocia, weźmie udział w programach reintegracji społecznej i zawodowej, projektach systemowych lub krótkich formach kształcenia	50%
IV.2	odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezrobocia, którzy skorzystali ze wskazanych	monitoring działania/ ocena zasobów pomocy społecznej	do 2020 roku 10% skorzysta ze wskazanych form aktywności zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej /przedsiębiorstwach społecznych	10%

	form aktywności zawodowej w podmiotach ekonomii społecznej /przedsiębiorstwach społecznych			
IV.3	odsetek powiatowych urzędów pracy, które zabezpieczają środki finansowe na ekonomię społeczną z Funduszu Pracy i środków PFRON	sprawozdanie PUP	do 2020 roku, 100% publicznych rad zatrudnienia w uchwałach o podziale środków z Funduszu Pracy uwzględni ekonomię społeczną	100%
	odsetek ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie i powiatowych urzędów pracy, które wykorzystują instrumenty z obszaru ekonomii społecznej w obszarze swoich działań	sprawozdanie OPS, PUP, PCPR	do 2020 roku, 100% ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie będzie wykorzystywało instrumenty ekonomii społecznej	100%
	odsetek JOPS, które zlecają zadania podmiotom ekonomii społecznej	ocena zasobów/ sprawozdanie JOPS	do 2020 roku, 60% JOPS będzie zlecało zadania publiczne podmiotom ekonomii społecznej	60%
Priorytet V. Koordynacja i instytucjonalizacja ekonomii społecznej				
V.1	liczba wojewódzkich raportów dotyczących koordynacji sektora ES	sprawozdanie ROPS	do 2020 roku zostanie przygotowanych 6 rocznych raportów dotyczących koordynacji sektora ekonomii społecznej	6
	liczba wydarzeń regionalnych dot. ekonomii społecznej tj. targi, fora, konferencje	sprawozdanie ROPS/OWES	do 2020 roku w woj. lubuskim odbędzie się 6 wydarzeń regionalnych dot. ekonomii społecznej tj. targów, forów, konferencji	6
	liczba spotkań w ramach Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej	sprawozdanie RKRES	co roku planuje się organizację m.in. 4 spotkań (1 spotkanie na kwartał) w ramach Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej	24
	liczba wojewódzkich kampanii promujących zagadnienia ekonomii społecznej	sprawozdanie ROPS	do 2020 roku zostanie przeprowadzonych 6 kampanii o zasięgu wojewódzkim, promujących zagadnienia ekonomii społecznej	6
	liczba wypracowanych koncepcji projektów systemowych w ramach RPO	sprawozdanie ROPS	do końca 2014 roku zostanie wypracowana 1 koncepcja sieci usług ekonomii społecznej finansowana z RPO	1
	liczba sieci obejmujących zasięgiem całe województwo	sprawozdanie ROPS	do 2015 roku zostanie stworzona 1 sieć usług wsparcia ekonomii społecznej	1

			posiadająca akredytację ministra pracy i polityki społecznej	
	liczba klastrów dedykowanych podmiotom ekonomii społecznej/przedsiębiorstwom społecznym	sprawozdanie ROPS	do 2020 roku powstanie 1 klastr z wiodącymi PS/PES	1
	liczba strategii powiatowych/ gminnych posiadających instrumenty dla rozwoju PES/PS	monitoring działania/ ankieta do gmin i powiatów	do 2020 roku 60% powiatów/gmin będzie posiadało strategie z instrumentami rozwoju PES/PS	60%
V.2	liczba rekomendacji i stanowisk dotyczących rozwoju i wsparcia podmiotów ekonomii społecznej w województwie	sprawozdanie Rada/OWES/ ROPS/ uczelnie	do 2020 roku powstanie 12 rekomendacji i stanowisk dotyczących rozwoju i wsparcia podmiotów ekonomii społecznej w województwie	12
V.3	odsetek gmin/powiatów, które uwzględniły ekonomię społeczną w dokumentach programowych	monitoring działania	do 2020 roku co najmniej 70% gmin/powiatów uwzględni ekonomię społeczną w dokumentach programowych lub opracuje gminne/powiatowe strategie rozwoju ekonomii społecznej	70%
	aktywność przedstawicieli Zrzeszenia i Konwentu w podejmowaniu działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej	monitoring działania/ankieta ROPS	stałe uczestnictwo przedstawicieli Zrzeszenia Gmin Województwa Lubuskiego i Konwentu Powiatów Lubuskich w Regionalnym Komitecie Rozwoju ES	100%
Priorytet VI. Infrastruktura wsparcia ekonomii społecznej				
VI.1	liczba partnerstw, w które zaangażowane są ośrodki wsparcia ekonomii społecznej	sprawozdanie OWES	każdy OWES jest zaangażowany w minimum jedno partnerstwo w powiecie	12
	liczba projektów wygenerowanych w ramach partnerstw animowanych przez OWES-y	sprawozdanie OWES	każde partnerstwo w powiecie wygeneruje minimum 1 projekt	12
	liczba nowych PES założonych w wyniku działalności OWES	sprawozdanie OWES	do 2020 roku w każdym powiecie, w którym działa OWES, powstaną minimum dwa PES	24
	liczba miejsc pracy zgodna z zapisami Krajowego Programu	sprawozdanie OWES	w wyniku działalności OWES w regionie zgodnie z zapisami Krajowego Programu Rozwoju	700

	Rozwoju Ekonomii Społecznej stworzona w wyniku działalności OWES-ów;		Ekonomii Społecznej powstanie minimum 700 miejsc pracy	
	odsetek PES, które powstały w wyniku działalności OWES a działają dłużej niż 24 miesiące	sprawozdanie OWES	do 2020 roku ok 70% PES będzie działało dłużej niż 24 miesiące	70%
	odsetek PES założony w wyniku działania OWES, które po roku czasu posiadają dodatni wynik finansowy	sprawozdanie OWES	do 2020 roku ok 70% PES będzie posiadało dodatni wynik finansowy	70%
	liczba PES, w których wdrożono Program rozwoju	sprawozdanie OWES	na terenie każdego z powiatów zostaną wdrożone rocznie min. 4 programy rozwoju PES	48 rocznie
	liczba PES, w których wdrożono Program restrukturyzacji	sprawozdanie OWES	na terenie każdego z powiatów zostanie wdrożony 1 program restrukturyzacji rocznie	12 rocznie
	liczba NGO działających dłużej niż rok, które w wyniku działania OWES zaczęły prowadzić działalność gospodarczą	sprawozdanie OWES	do 2020 roku powstanie minimum 1 ekonomizowane NGO w każdym powiecie w którym działa OWES	12
	liczba wydarzeń o charakterze targowym w regionie dedykowanych PS	sprawozdanie OWES	do 2020 roku odbędzie się 6 wydarzeń targowych dedykowanych PS w regionie	6
	liczba PS, które powstały w wyniku działalności OWES-ów	sprawozdanie OWES	do 2020 roku powstaną minimum 2 PS w każdym powiecie w którym działa OWES	24
VI.2	liczba miejsc pracy powstałych do 2020 roku w PS w wyniku udzielonych dofinansowań, a utrzymujących się dłużej niż rok	sprawozdanie OWES	do 2020 roku powstanie 700 miejsc pracy w PS, działających dłużej niż rok, w wyniku udzielonych dofinansowań	700
	liczba miejsc pracy utworzonych w PS do 2020 roku zgodna z zapisami Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020;	informacje z Departamentu EFS Urzędu Marszałkowskiego	do 2020 roku powstanie 180 miejsc pracy w PS zgodna z zapisami Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020;	180
VI.3	liczba PES/PS, które skorzystały z funduszu pożyczkowego w ramach Krajowego Funduszu	sprawozdanie z działania funduszu	do 2020 roku 6 PES/PS, skorzysta z funduszu pożyczkowego w ramach Krajowego Funduszu	6

	przedsiębiorczości społecznej		przedsiębiorczości społecznej	
	liczba PES/PS, które skorzystały z funduszu poręczeniowego w ramach Krajowego Funduszu przedsiębiorczości społecznej	sprawozdanie z działania funduszu	do 2020 roku 6 PES/PS, skorzysta z funduszu poręczeniowego w ramach Krajowego Funduszu przedsiębiorczości społecznej	6

Załącznik nr 2 Wykaz kodów CPV

W zakres definicji usług społecznych użyteczności publicznej wchodzi następujące usługi społeczne	
Kod CPV	Opis
85310000-5	Usługi pracy społecznej
85311000-2	Usługi opieki społecznej obejmujące miejsca noclegowe
85311100-3	Usługi opieki społecznej dla osób starszych
85311200-4	Usługi opieki społecznej dla osób niepełnosprawnych
85311300-5	Usługi opieki społecznej dla dzieci i młodzieży
85312000-9	Usługi opieki społecznej nieobejmujące miejsc noclegowych
85312100-0	Usługi opieki dziennej
85312120-6	Usługi opieki dziennej nad dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną
85312200-1	Dostarczanie zakupów do domu (świadczony w domu)
85312310-5	Usługi dozoru (orientacji szkolnej i zawodowej)
85312320-8	Usługi doradztwa
85312330-1	Usługi planowania rodziny (planowanie i wspieranie rodziny)
85312400-3	Usługi opieki społecznej nieświadczony przez ośrodki pobytowe
85312500-4	Usługi rehabilitacyjne
85312510-7	Usługi rehabilitacji zawodowej
85320000-8	Usługi społeczne
85321000-5	Administracyjne usługi społeczne (koordynacja usług)
85322000-2	Program działań na rzecz gmin (organizowania społeczności lokalnej)
85323000-9	Usługi zdrowotne świadczone na rzecz wspólnot (lokalne programy zdrowia publicznego)

Załącznik nr 3 Zestawienie kompetencji podmiotów

CELE SZCZEGÓŁOWE	Priorytet	Działania	KOORDYNATOR/OPERATOR
Zwiększenie świadomości i partycypacji społeczności lokalnych w rozwoju ekonomii społecznej	I. Promocja ekonomii społecznej jako narzędzia zmian społeczno-gospodarczych	I.1. Promowanie i rozwijanie aktywności obywatelskiej	MPiPS/ZLOP (do 2016)
		I.2. Promowanie dobrych praktyk w zakresie ekonomii społecznej za pomocą katalogu produktów i usług	ROPS, RKRES/OWES
		I.3. System wsparcia kompetencji lokalnych liderów ekonomii społecznej	ROPS/ROPS
	II. Edukacja dla ekonomii społecznej	II.1 Edukacja w zakresie ekonomii społecznej na poziomie szkolnym	ROPS/OWES
		II.2 Ekonomia społeczna w Ochotniczych Hufcach Pracy	OWES/OHP
		II.3 Projekty edukacyjne na rzecz ekonomii społecznej i praktyczne przygotowanie studentów do społecznego biznesu	ROPS/RKRES
		II.4 Rozwój ekonomii społecznej w kontekście kapitału społecznego	ROPS/ROPS
		II.5 Studia podyplomowe z zakresu ekonomii społecznej, rozwoju lokalnego, rewitalizacji społecznej	ROPS/podmiot wyłoniony w postępowaniu

Zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w realizacji regionalnych i lokalnych polityk publicznych w tym usług użyteczności publicznej	III. Partnerstwo na rzecz zadań i usług publicznych	III.1 Wspieranie rozwoju usług użyteczności publicznej realizowanych poprzez ekonomię społeczną	ROPS/ROPS
		III.2 Klauzule społeczne (modelowe rozwiązania, promocja, doradztwo) oraz społecznie odpowiedzialne zamówienia publiczne	ROPS/ROPS
		III.3 Wsparcie rozwoju partnerstw/klastrów w zakresie ekonomii społecznej	ROPS/ROPS
Wzrost aktywności zawodowej poprzez system integracji, reintegracji zawodowej i społecznej	IV. Rozwój zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej	IV.1 Przygotowanie do aktywności zawodowej	ROPS/ROPS
		IV.2 Wspieranie rozwoju zatrudnienia	ROPS/ROPS
		IV.3 Rozwój zatrudnienia w sektorze ekonomii społecznej	ROPS/ROPS
Budowa zintegrowanego systemu wsparcia rozwoju ekonomii społecznej	V. Koordynacja i instytucjonalizacja ekonomii społecznej	V.1 Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze jako organizator procesu koordynacji i monitorowania sektora ekonomii społecznej w regionie	RKRES/ROPS
		V.2 Rada Programowa Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej jako regionalne forum ekonomii społecznej	ROPS/Rada Programowa Partnerstwa na rzecz ekonomii społecznej
		V.3 Współpraca ROPS i RKRES ze Zrzeszeniem Gmin Województwa Lubuskiego oraz Konwentem Starostów w działaniu na rzecz rozwoju ekonomii społecznej	ROPS/ROPS i RKRES
	VI. Infrastruktura wsparcia ekonomii społecznej	VI.1 Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej	ROPS i RKRES/OWES
		VI.2 Wsparcie na tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych	ROPS i RKRES/OWES
		VI.3 Fundusz pożyczkowy i poręczeniowy jako instrument wsparcia	BGK/operator regionalny

Załącznik nr 4 Spis wykresów, map, tabel i schematów

Spis map

Mapa 1. Wydatki budżetów gmin województwa lubuskiego w działach pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej w 2013 r. 19

Spis tabel

Tabela 1. Liczba wniosków złożonych i dofinansowanych oraz ich odsetek w ramach PO FIO..... 23

Tabela 2. Liczba dotacji przyznanych z budżetu województwa..... 24

Spis schematów

Schemat 1. Struktura przedstawiająca cel główny, cele szczegółowe i działania 28

Schemat 2. Struktura przedstawiająca cel główny i cele szczegółowe 29

Załącznik nr 5 Centra Integracji Społecznej w Województwie Lubuskim

Lp.	Nazwa	Adres	Tel./Fax	E-mail	Początek obowiązywania statusu Centrum
1.	Centrum Integracji Społecznej w Dobiegniewie	ul. Mickiewicza 3 66-520 Dobiegniew	601 708 097	cis@dobiegnew.pl kierownik_cis@dobiegnew.pl	24.05.2011
2.	Centrum Integracji Społecznej w Drezdenku	ul. Warszawska 4 66-530 Drezdenko	95 762 00 63 Fax 95 762 00 63 504 119 496	cis@drezdenko.pl rfrost@drezdenko.pl	28.12.2007
3.	Centrum Integracji Społecznej w Gorzowie Wielkopolskim	ul. Teatralna 26 66-400 Gorzów Wielkopolski	95 720 46 00 Fax 95 720 50 33	cisgorzow@tlen.pl cis_gorzow@o2.pl	23.09.2007
4.	Międzygminne Centrum Integracji Społecznej "Rozwój"	ul. Łazienki 6 66-400 Gorzów Wielkopolski	95 729 99 15 662 046 810	jankoniarek@wp.pl	21.10.2010
5.	Centrum Integracji Społecznej w Zielonej Górze	ul. Staszica 4 65-175 Zielona Góra	68 455 36 73 68 470 33 03 fax 68 455 33 04	cis_zgora@poczta.onet.pl	5.01.2005
6.	Centrum Integracji Społecznej w Witnicy	ul. Zaulek Wodny 1 66-460 Witnica	95 718 54 89	ciswitnica@vp.pl	14.11.2013
7.	Centrum Integracji Społecznej w Strzelcach Krajeńskich	al. Wolności 5 66-500 Strzelce Krajeńskie	530 149 024	cisstrzelcekraj@op.pl	14.11.2013
8.	Centrum Integracji Społecznej w Świebodzinie	ul. Chopina 15 66-200 Świebodzin		kostyszak@tlen.pl	13.10.2014
9.	Centrum Integracji Społecznej w Starym Kurowie	ul. Kościelna 29 66-540 Stare Kurowo			4.11.2014

Załącznik nr 6 Kluby Integracji Społecznej w województwie Lubuskim

Lp.	Nazwa	Adres	Tel./Fax	E-mail
1.	Klub Integracji Społecznej Lubiszyn	ul. Dworcowa 30 f 66-433 Lubiszyn	95 728 72 14	opslubiszyn@wp.pl
2.	Klub Integracji Społecznej w Kostrzynie nad Odrą	ul. Niepodległości 17 67-470 Kostrzyn nad Odrą	95752 30 33	agnieszka.pundyk@gmail.com
3.	Klub Integracji Społecznej w Szprotawie	ul. Krasieńskiego 23 67-300 Szprotawa	68 376 12 66	kis@ops-szprotawa.pl
4.	Klub Integracji Społecznej w Słubicach	Pl. Wolności 17 F 69-100 Słubice	95 758 23 94	ops@slubice.eu
5.	Klub Integracji Społecznej w Zielonej Górze	ul. Zacisze 17 65-775 Zielona Góra	68 452 72 71 68 470 98 40	biuro@zlop.org.pl
6.	Klub Integracji Społecznej w Witnicy	ul. Rutkowskiego 9 66-460 Witnica	95 751 51 83	mgops@witnica.pl
7.	Klub Integracji Społecznej w Lubsku	ul. Powstańców Wlkp. 3 68-300 Lubsko	68 457 62 08	mgops@lubsko.pl
8.	Klub Integracji Społecznej w Lubniewicach	ul. Jana Pawła II 51 A 69-210 Lubniewice	95 755 70 22	mgops_lubniewice@wp.pl

Załącznik nr 7 Warsztaty Terapii Zajęciowej w województwie Lubuskim

Lp.	Nazwa	Adres	Tel./Fax	E-mail
1.	Warsztat Terapii Zajęciowej "8 kroków"	ul. Słowackiego14 66-500 Strzelce Krajeńskie	95 763 13 89 fax 95 763 13 89	wtz6@o2.pl
2.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Międzyrzeczu	ul. Podbielskiego 2 66-300 Międzyrzecz	95 741 17 92 fax 95 741 17 92	dps@op.pl
3.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Gorzowie Wlkp.	ul. Walczaka 42 66-400 Gorzów Wielkopolski	95 725 87 76	info@wtz.com.pl
4.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Zielonej Górze	ul. II Armii 30-40 65-736 Zielona Góra	68 323 07 47	wtztecza@wp.pl
5.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Żarach	ul. Bohaterów Getta 19 68-200 Żary	68 475 56 03	wtz@mops.zary.pl
6.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Zielonej Górze	os. Pomorskie 8 65-001 Zielona Góra	68 320 13 21 68 320 03 82	wtz-winnica@wp.pl
7.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Zielonej Górze	ul. Głowackiego 8b 65-301 Zielona Góra	68 328 89 45	otezet@wp.pl
8.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Sulęcinie	ul. Lipowa 16c 69-200 Sulęcín	95 755 44 84	biuro@wtzsulecin.pl
9.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Nowej Soli	ul. Wróblewskiego 9 67-100 Nowa Sól	68 387 42 73	wtznwasol@gmail.com
10.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Gorzowie Wielkopolskim	ul. Czereśniowa 15 66-400 Gorzów Wielkopolski	95 729 59 43	warsztat.terapii.zajeciowej@neostrada.pl
11.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Żabicach	ul. Października 12 69-113 Górzycza	95 759 12 08	wtz@wtz-zabice.org
12.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Gubinie	ul. Gdańska 17 66-620 Gubin	68 455 81 60	wt zgubin@op.pl
13.	Warsztaty Terapii Zajęciowej we Wschowie	ul. Zielony Rynek 7 67-400 Wschowa	65 540 37 15, 65 540 71 25	
14.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Kamieniu Wielkim	ul. Stawna 40 66-460 Witnica	95 751 58 28	dpskamien@powiatgorzowski.pl
15.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Lubsku	ul. E. Plater 28 68-300 Lubsko	68 457 39 30	wtzlubsko@interia.pl

16.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Świebodzinie	ul. Strzelecka 1 66-200 Świebodzin	68 475 60 44	sekretariat@postep.com.pl
17.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	ul. Jesionowa 3 67-320 Wiechlice/Szprotawa	68 376 22 55	wtz11@wp.pl
18.	Warsztaty Terapii Zajęciowej	ul. Lipowa 38 66-415 Chwałęcice	95 722 33 83	wtzpodkasztanem@gmail.com
19.	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Krośnie Odrzańskim	ul. Piastów 10 H 66-600 Krosno Odrzańskie	68 383 33 80	wtz@krosnoodrzańskie.pl

Załącznik nr 8 Spółdzielnie socjalne w województwie Lubuskim

Lp.	NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL	OBASZAR DZIAŁALNOŚCI
1.	Zielonogórska Integracyjna Spółdzielnia Socjalna	ul. Kręta 5 lok. 14a 65-770 Zielona Góra	668 426 223	biuro@ziss.pl	usługi dozoru i ochrony, produkcja materiałów reklamowych oraz promocyjnych
2.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "Rozwój" (w stanie likwidacji)	ul. Podgórna 119 66-530 Drezdenko	660 244 179	wssdrezdenko@wp.pl wssbiuro@wp.pl	sprzątanie specjalistyczne, mycie taboru szynowego, porządkowanie terenów zielonych, usługi poligraficzne
3.	Spółdzielnia Socjalna "Atena"	ul. Dąbrowskiego 11 68-200 Żary	783 279 773 607 749 900	s.s.atena@wp.pl	porządkowanie terenów zielonych, koszenie trawników, przycinanie żywopłotów, sadzenie drzewek, grabienie liści, sprzątanie pomieszczeń biurowych, sprzątanie mieszkań, opieka na grobami
4.	Spółdzielnia Socjalna "Odkrywamy Lubuskie"	ul. Spichrzowa 4a 66-400 Gorzów Wlkp.	697 087 233	biuro@odkrywamylubuskie.pl	krajoznawstwo, turystyka, organizowanie wypraw samochodami terenowymi
5.	Spółdzielnia Socjalna "Warto Nad Wartą"	ul. Szczecińska 25 66-400 Gorzów Wlkp.	95 72 57 771 604 631 349	info@wtz.com.pl	przygotowywanie posiłków, prace porządkowe, pomoc i opieka nad osobami starszymi oraz niepełnosprawnymi
6.	Spółdzielnia Socjalna "Nasz Sukces"	ul. Mickiewicza 3 66-440 Skwierzyna	513 164 750	ssnaszsukces@gmail.com	porządkowanie terenów zielonych, sprzątanie pomieszczeń biurowych
7.	Spółdzielnia Socjalna "Promyk"	ul. Lipowa 15 66-003 Zabór	68 321 83 00	ugzabor@gminazabor.pl	usługi porządkowe, porządkowanie terenów zielonych
8.	Żarska Spółdzielnia Socjalna	ul. Żagańska 24, 68-200 Żary	68 363 66 70 601 188 649	socjalna@wp.pl	szkolenia z zakresu ekonomii społecznej, przedsiębiorstw społecznych, spółdzielni socjalnych, reklama wizualna (szyldy, napisy, banery), mała poligrafia (wizytówki, plakaty i wydawnictwa w małych nakładach), usługi hydrauliczne

9.	Lutolska Spółdzielnia Socjalna "Winda"	Lutol Mokry 48 66-320 Trzciel zakład w Szprotawie, ul. Rolna 1 zakład w Gozdnicy, ul. Sportowa 1	386 76 75 515 083 006	sierczynek@post.pl	naprawa i konserwacja mebli, usługi porządkowe, serwis sprzętu biurowego, usługi budowlane, remonty i wykończenie, prace w ogrodzie, przed domem
10.	Łużycka Spółdzielnia Socjalna	Piotrów 2 68-132 Przewóz	784 958 724 604 209 667	luzycass@wp.pl	prowadzenie pensjonatu dla zwierząt, adopcje psów, szkolenie psów, transport sanitarny
11.	Odrzańska Spółdzielnia Socjalna	ul. Piastów 10E 66-600 Krosno Odrzańskie	695 574 841	biuro.spoldzielni@wp.pl	druk ulotek, wizytówek, plakatów, drukowanie prac, bindowanie, laminowanie, czyszczenie i pranie dywanów, kanap, narożników, odśnieżanie posesji, chodników, opieka nad grobami, masaże i gimnastyka, sprzątanie i mycie okien
12.	Spółdzielnia Socjalna "Grono"	ul. Podgórna 58/5 65-246 Zielona Góra	690 003 602	spoldzielniagrono@wp.pl,	rękodzieło artystyczne, organizacja szkoleń z wykorzystaniem techniki dekupażu, produkcja gadżetów reklamowych
13.	Spółdzielnia Socjalna "Twój Czas" (zawieszono działalność)	Kęszycza Leśna 58/9 66-300 Międzyrzecz	606 376 646	silowniatwojczas@o2.pl	Brak danych
14.	Świebodzińska Spółdzielnia Socjalna "Samaria"	Rusinów 1 66-200 Świebodzin	668 600 671	samaria.swiebodzin@wp.pl	usługi stolarskie
15.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "Lubusz"	ul. Moniuszki 17 lok. 765-409 Zielona Góra	722119837	wsslubusz@gmail.com	skup makulatury i surowców wtórnych w tym płyty CD/DVD, butelki typu PET folia
16.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "EDEN"	ul. Anny Haller 1 67-120 Kozuchów	792 958 343	wsseden@wp.pl	catering dla szkół, usługi sprzątania
17.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "LIDER"	ul. Piastowska 19 67-320 Małomice	68 376 90 27 w.18 693383545	urząd@malomice.pl	punkt obsługi śmieci segregowanych, usługi gastronomiczne
18.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna "PROGRESS"	ul. Plac Zamkowy 6 67-112 Siedlisko	669757947	wss.progress@gmail.com	pranie, czyszczenie tapicerki meblowej i samochodowej, pranie wykładzin i dywanów, pielęgnacja terenów zielonych, wykaszanie trawników, zimowe utrzymanie posesji, odśnieżanie, wypożyczalnia przyczepy transportowej, wypożyczanie sprzętu fryzjerskiego

19.	Zielonogórska Spółdzielnia Socjalna "SUKCES"	ul. Konopnickiej 5/5 65-407 Zielona Góra	600 918 520 694 726 648	drojeckimaciej@o2.pl	sprzątanie, masaże, poligrafia
20.	Lubska Spółdzielnia Socjalna "SZANSA"	ul. XX-LECIA 26 68-300 Lubsko	692 934 572 728 386 833		usługi ogrodnicze
21.	Spółdzielnia Socjalna „PIONIER”	ul. Polna 4 66-008 Słone	887 315 518	biuro@pionierswidnica.pl	usługi gastronomiczne
22.	Kożuchowska Spółdzielnia Socjalna	ul. Anny Haller 1 67 – 120 Kożuchów	792958343		usługi gastronomiczne i sprzątania, obsługa zieleni
23.	Spółdzielnia Socjalna „PRACUJEMY NA SIEBIE”	ul. Fabryczna 1 67 – 320 Małomice	781283725		usługi komunalne
24.	Spółdzielnia Socjalna „DLA ROZWOJU”	Ściechów 140 66-433 Lubiszyn	530 302 713		działalność usługowa
25.	Nadobrzeńska Spółdzielnia Socjalna	ul. Fabryczna 1 67 – 320 Małomice	781283725		obsługa zieleni
26.	Spółdzielnia Socjalna „POMOC”	Lubiechów 24 67-320 Małomice	781283725		rehabilitacja osób starszych
27.	Żarska Spółdzielnia Socjalna „BIS”	ul. Żagańska 24 68-200 Żary	601 188 649	socjalna@wp.pl	prowadzenie herbaciarni w Żarach ul. Rynek 26, mobilnego zakładu gastronomicznego, noclegowni dla bezdomnych
28.	Spółdzielnia Socjalna „MIĘTOWY KRÓLIK ART STUDIO”	ul. Łukasiewicza 2 66-100 Sulechów	690 003 602	mietowy_krolik@wp.pl	rękodzieło artystyczne
29.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „MAGMA”*	ul. Stefana Batorego 3 66-330 Pszczew	695 436 031	megmeg1990@o2.pl	obsługa terenów zielonych, zajęcia dla dzieci, usługi opiekuńcze nad osobami starszymi
30.	Spółdzielnia Socjalna „WORK GROUP”	ul. Hutnicza 1 68-200 Żary	508 314 512	e.wentlant@wentor.com.pl	działa na obszarze outsoursingu sprzedaży, magazynowania i call center
31.	Spółdzielnia Socjalna „LOGSERVICE”	ul. Terminal-Budynek Nr 3 68-212 Olszyna	781 610 222	olszyna@logius.pl	działalność m. in. naprawa i konserwacja maszyn, roboty budowlane, sprzedaż detaliczna, reklama, działalność centrów telefonicznych
32.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna WINDA-2	Lutol Mokry 48 66-320 Lutol Mokry	683867675	biuro@winda-2.pl	usług m.in. w zakresie wykoszeń i porządkowania terenów leśnych, pozyskiwanie drewna, prac w sektorze rolnym

33.	Wielobranżowa Spółdzielnia Socjalna „RAT” w Skwierzynie	ul. Chrobrego 11E/1 66-400 Skwierzyna	537673686, 691649665	spoldzielnia.rat@gmail.com	deratyzacja, dezynfekcja, dezynsekcja, usługi budowlane, automaty do gier, strony www, bannery reklamowe, grafika komputerowa
34.	Spółdzielnia Socjalna Nadruk Zielona Góra	ul. Dąbrowskiego 20A 65-021 Zielona Góra			Brak danych
35.	Spółdzielnia Socjalna Naszelubuskie.pl	ul. Dąbrowskiego 20A 65-021 Zielona Góra			Brak danych
36.	Spółdzielnia Socjalna VINX	ul. Kopernika 6 97-115 Bytom Odrzański			Brak danych
37.	Spółdzielnia Socjalna Silvanus	Dzietrychowice 141 68-100 Żagań	729634120	damiansip@wp.pl	usługi w zakresie utrzymania czystości – zarówno obiektów, jak i terenów przyległych, czyszczenie nagrobków, usuwanie graffiti oraz pranie tapicerki samochodowej przy pomocy mobilnej myjni parowej
38.	Lubuska Integracyjna Spółdzielnia Socjalna	Głuchów 85 66-132 Głuchów	533 913 901	biuro@liss24.pl	renowacje, remonty, roboty budowlane, modernizacja budowli
39.	Spółdzielnia Socjalna Zakład Rzemiosła Twórczego	ul. Podgórna 43 c 65-213 Zielona Góra	501 238 849	kontakt@zeterte.pl	Brak danych
40.	Spółdzielnia Socjalna ALBATROS	ul. Podgórna 43 c 65-213 Zielona Góra			Zagospodarowanie terenów zielonych, sprzątnięcie budynków
41.	Spółdzielnia Socjalna SORAVIA ARTIS	ul. Bohaterów Getta 14 A 68-200 Żary			Brak danych
42.	Spółdzielnia Socjalna Zakład Wielobranżowy „PoMoc”	ul. Teatralna 26 66-400 Gorzów Wlkp.	95 7204-600	sszwpomoc@gmail.com	usługi porządkowe, remontowe i cateringowe
43.	Spółdzielnia Socjalna Biuro Obsługi Administracyjnej „BOA”	ul. Teatralna 26 66-400 Gorzów Wlkp.	95 7204-600	spoldzielnia.socjalna.boa@gmail.com	usługi księgowo-kadrowe, administracyjne, monitoring projektów
44.	Spółdzielnia Socjalna „PLUS”	ul. Piłsudskiego 23/1 68-100 Żagań	508221303		usługi reklamowe, opieka nad dziećmi, usługi utrzymania czystości
45.	Spółdzielnia Socjalna „Art Stone”	ul. Ptasia 21/6 65-525 Zielona Góra		artstone.zgora@gmail.com	roboty budowlane, formowanie i wykańczanie kamienia
46.	Spółdzielnia Socjalna SNAPZ	ul. Kupiecka 55/4 65-058 Zielona Góra			działalność związana z produkcją filmów, nagrań, programów, fotograficzna, portale internetowe
47.	Spółdzielnia socjalna „Pracownia Radości Kukułka”	ul. Witosa 12/6 67-100 Nowa Sól	68 453 56 43	kontakt@pracowniaradosci.pl	opieka, działania rozwojowe, warsztaty twórcze oraz wsparcie socjoterapeutyczne dla dzieci